ELEKTRONİK SİYASET BİLİMİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Die elektronische Zeitschrift für politikwissenschaftliche Studien
Electronic Journal of Political Science Studies

arama...

Anasayfa
Hakkımızda
Yayın Kurulu
Uluslararası Hakem Kurulu
Makale Yazım Kuralları
Hakem Değerlendirme Formu
İndeksler
İletişim

Editör/Editor/Redakteur

Doç. Dr. Fahri Türk, Trakya Üniversitesi

Yayın Kurulu/Herausgeber/Editorial Board

Prof. Dr. Hüseyin Bağcı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Nazif Shahrani, Indiana University
Prof. Dr. Abraham Ashkenasi, Freie Universität Berlin
Prof. Dr. Tarık Oğuzlu, Uluslararası Antalya Üniversitesi
Prof. Dr. Michael Reiman, Karls-Universität Prag
Prof. Dr. Erol Esen, Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Henry E. Hale George Washington Üniversitesi
Doç. Dr. Burak Gümüş, Trakya Üniversitesi
Doç. Dr. Deniz Akagül, Université Lille
Yrd. Doç. Dr. Ali Hüseyinoğlu, Trakya Üniversitesi
Dr. Mujib Alam, Jamia Millia Islamia University

İngilizce Editörü/English Language Editor/Editor für englische Sprache

Ethan Wilensky-Lanford, Rice University

Almanca Editörü/German Language Editor/Editor für deutsche Sprache

Dr. Christian Johannes Henrich, Universität Siegen

Yayın Kordinatörleri/Publication Coordinator/Publikationskoordinator

Öğr. Gör. Taner Karakuzu, Trakya Üniversitesi
İlker Limon

Kurucular/Founders/Gründer

Doç. Dr. Fahri Türk
Doç. Dr. Burak Gümüş

İnternet Danışmanı/ Internet Adviser/ Web-pflege

Netsasoft – Deniz Mertkan Gezgin

İletişim/Contact/Kontakt

www.esbadergisi.com
fahriturk@esbadergisi.com

Kuruluş 2010 ISSN 1309-7008

Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi

Haziran 2016 Cilt:7 Sayı:1

İÇİNDEKİLER

Makaleler

İsmail KÖSE
Avrupa Birliği'nin Mülteci Açmazı ve Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması 1

Esra PAKİN ALBAYRAKOĞLU
Understanding the Downfall of "Arabia Felix": Tribes and Economic Turmoil in Yemen 27

Özlem BECERİK YOLDAŞ, Yunus YOLDAŞ
Entstehung der Zensur und ihre Praxis in der Türkei 38

Meral AVCI
The Importance of Chrome in the Historical Context of the Turkish-German Relations between 1933 and 1945 55

Buket ÖKTEN
Avrupa Birliği Yurttaşlığı 65

Söyleşi

Tacikistan Bilimler Akademisi M. Bahaüddinov Siyaset Bilimi Enstitüsü Öğretim Üyesi Dr. Muhibe Mehmetcanova ile Tacikistan'ın İkili İlişkileri üzerine Yapılan Söyleşi 77

Kitap Tanıtımı

Adem Çaylak, Mehmet Dikkaya, Cihat Göktepe ve Hüsnü Kapu (Der.)
Osmanlı'dan İkibinli Yıllara Türkiye'nin Politik Tarihi (İç ve Dış Politika), Savaş Yayınevi, Beşinci Baskı, Ankara, 2014, ISBN: 978-605-5343-46-0 79

Aytekin Yılmaz
Küresel Dünyada Uluslararası İlişkiler Teori-Temel Kavramlar- Yeni Gelişmeler, İkinci Baskı, Kadim Yayınları, 2013, ISBN: 978-975-9000-38-7 83

Son Güncelleme: 11.01.2016

SUNUŞ

Değerli Okuyucular,

Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisinin on ikinci sayısı (Ocak 2016) ile tekrar karşınızda olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. İsmail Köse "Avrupa Birliği'nin Mülteci Açmazı ve Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması" başlıklı makalesinde geri kabul anlaşmasının 2017 yılında yürürlüğe girmesinden sonra tıpkı Gümrük Birliği Anlaşması'nda olduğu gibi Türkiye'yi nasıl dezavantajlı duruma düşüreceğini gözler önüne sermektedir. Esra Pakin Albayrakoğlu ise "Understanding the Downfall of "Arabia Felix": Tribes and Economic Turmoil in Yemen" konusunu ele aldığı makalesinde Yemen'deki sorun üzerinde durmakta ve yaşanan çatışmalarda birçok faktörün bileşkesinin önemli olduğunun altını çizmektedir. Özlem Becerikli Yoldaş ve Yunus Yoldaş ise "Entstehung der Zensur und ihre Praxis in der Türkei" (Türkiye'de Sansürün Ortaya Çıkışı ve Uygulamaları) başlıklı ortak makalelerinde Türkiye'de sansür uygulamalarının gelişimini tarihsel bir perspektif içerisinde aydınlatmaktadırlar. Meral Avcı, "The Importance of Chrome in the Historical Context of the Turkish-German Relations between 1933 and 1945" başlıklı makalesinde Almanya'nın krom ithalini Türkiye ve Güney Afrika örneği üzerinden karşılaştırmalı olarak ele alırken, Buket Ökten ise Avrupa Birliği yurttaşlığının gelişimini masaya yatırmakta ve Avrupa Adalet Divanının kararlarının ortak yurttaşlığın gelişimine yaptığı katkıyı örnek olaylar üzerinden çözümlemektedir.

Bu açıklamalardan sonra sizi bu sayımızda yer alan makaleleri okumaya teşvik edebildiysek kendimiz mutlu sayacağız.

Editör

Fahri TÜRK

Editorial

Dear Readers,

We are glad to announce that the twelfth issue (January 2016) of Electronic Journal of Political Science Studies has just been published and it is available online. It starts with İsmail Köse's article on "Avrupa Birliği'nin Mülteci Açmazı ve Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması (European Union's Immigrant Dilemma and Turkey-EU Readmission Agreement)" in which he explores the recent readmission agreement that will come into force in 2017. He elaborates how this agreement is going to influence Turkey in a negative manner similar to that of Turkey's Customs Union Agreement with the EU. In her article "Understanding the Downfall of "Arabia Felix": Tribes and Economic Turmoil in Yemen", Esra Pakin Albayrakoğlu focuses on conflicts in Yemen and underlines the constellation of various actors that play a significant role within this belligerent context. The article coauthored by Özlem Becerikli Yoldaş and Yunus Yoldaş, "Entstehung der Zensur und ihre Praxis in der Türkei "(The Emergence of Censorship and its Practice in Turkey) high lights the history of censorship in Turkey through a retrospective perspective. While Meral Avcı's article on "The Importance of Chrome in the Historical Context of the Turkish-German Relations between 1933 and 1945" explores Germany's chrome import from Turkey and South Africa with a comparative approach, Buket Ökten's research elaborates development of the EU citizenship and analyzes the contribution of the decisions by the Court of Justice of the European Union to evolve common citizenship by using different cases with in the regions of the EU.

We would feel very happy if this short introduction motivates you reading articles in this issue.

Editor

Fahri TÜRK

Editorial

Liebe Leser/innen,

Wir sind stolz, Ihnen die vorliegende Januar- und gleichzeitig zwölfte Ausgabe der Elektronischen Zeitschrift für politikwissenschaftliche Studien vorstellen zu können. İsmail Köse setzt sich in seinem Beitrag "Das Flüchtlings dilemma der Europäischen Union und das europäisch-türkische Rücknahme-Abkommen" mit der Rücknahme-Vereinbarung zwischen Brüssel und Ankara auseinander und konstatiert, dass diese Abmachung nach dem Inkrafttreten in 2017 genau wie die Zollunion mehrheitlich Nachteile für die Türkei mit sich bringt. Esra Pakin Albayrakoğlu analysiert in ihrem Artikel "Understanding the Downfall of 'Arabia Felix': Tribes and Economic Turmoil in Yemen" die mehrdimensionalen Ursachen der aktuellen Yemen-Krise. Özlem Becerik Yoldaş und Yunus Yoldaş untersuchen in ihrer historischen Darlegung die "Entstehung der Zensur und ihre Praxis in der Türkei". Während Meral Avcı nach dem Thema "The Importance of Chrome in the Historical Context of the Turkish-German Relations between 1933 and 1945" forscht und dabei die Chrom-Importe aus Südafrika mit denen aus der Türkei vergleicht, arbeitet Buket Ökten den Entwicklungsprozeß der EU-Bürgerchaft und den Beitrag des Europäischen Gerichtshofs am Enstehungsvorgang einer gemeinsamen EU-Bürgerschaft heraus.

Wir hoffen sehr, Ihnen zur Lektüre unseres Periodikums angeregt zu haben.

Ihr Herausgeber

Fahri TÜRK

İÇİNDEKİLER/CONTENTS/INHALT

Derginin Künye Bilgileri **ii**

Sunuş **iv**

Editorial (en.) **v**

Editorial (de.) **vi**

Makaleler /Articles/ Artikel

İsmail KÖSE
Avrupa Birliği'nin Mülteci Açmazı ve Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması **1**

Esra PAKİN ALBAYRAKOĞLU
Understanding the Downfall of "Arabia Felix": Tribes and Economic Turmoil in Yemen **27**

Özlem BECERİK YOLDAŞ, Yunus YOLDAŞ
Entstehung der Zensur und ihre Praxis in der Türkei **38**

Meral AVCI
The Importance of Chrome in the Historical Context of the Turkish-German Relations between 1933 and 1945 **55**

Buket ÖKTEN
Avrupa Birliği Yurttaşlığı **65**

Söyleşi / Interview / Interview

Tacikistan Bilimler Akademisi M. Bahaüddinov Siyaset Bilimi Enstitüsü Öğretim Üyesi Dr. Muhibe Mehmetcanova ile Tacikistan'ın İkili İlişkileri üzerine Yapılan Söyleşi **77**

Kitap Tanıtımı / Book Reviews / Rezensionen

Adem Çaylak, Mehmet Dikkaya, Cihat Göktepe ve Hüsnü Kapu (Der.)
Osmanlı'dan İkibinli Yıllara Türkiye'nin Politik Tarihi (İç ve Dış Politika), Savaş Yayınevi, Beşinci Baskı, Ankara, 2014, ISBN: 978-605-5343-46-0 **79**

Aytekin Yılmaz
Küresel Dünyada Uluslararası İlişkiler Teori-Temel Kavramlar- Yeni Gelişmeler, İkinci Baskı, Kadim Yayınları, 2013, ISBN: 978-975-9000-38-7 **83**

Avrupa Birliği'nin Mülteci Açmazı ve Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması

İsmail KÖSE*

Özet

II. Dünya Savaşı sonrasının en ciddi mülteci krizi AB'nin doğu sınırlarında yer alan Türkiye'nin hemen güneyinde yaşanmakta ve kriz her geçen gün daha baş edilemez bir hâl alarak ekonomik olduğu kadar insani sorunlara da sebebiyet vermektedir. Buna karşın AB ülkeleri, mültecileri topraklarına sokmadan mümkün olduğu oranda az maliyetle sınırlarının uzağında tutmak yönünde bir politika takip etmektedirler. Bu bağlamda AB tarafından Türkiye'ye biçilen rol mültecilerin depo ülkesi olmayı kabul etmesi ve AB bölgesini hedefleyen düzensiz geçişleri engelleyerek özellikle Suriyeli mültecileri AB topraklarından uzak tutmasıdır. Türkiye ile AB arasında 2013 yılı sonunda imzalanan Geri Kabul Anlaşması, 2017 yılında Türkiye'ye kendi sınırlarından AB bölgesine geçen Türk ya da üçüncü ülke vatandaşı bireylerin geri alınması yükümlülüğünü getirecektir. Türkiye, cumhuriyetin kuruluşundan itibaren gerçekleştirdiği gelişme, liberal idare sistemi ve son yıllardaki kalkınma hamlesiyle göç veren değil göç alan bir geçiş ülkesidir. Türkiye üzerinden yasadışı yollarla AB bölgesine geçen mültecilerin sayısı her yıl artmaktadır ve bu ülke yasadışı/düzensiz göçmen akımında en faal güzergâhlardan bir tanesidir.

Anahtar Kelimeler: Geri Kabul Anlaşması, Düzensiz Göçmen, Avrupa Birliği, Vize, Kaynak Ülke

European Union's Immigrant Dilemma and Turkey-EU Readmission Agreement

Abstract

The most serious migrant crisis in the post Second World War period has occurred in Turkey's southern, the EU's eastern borders, affecting both regions that causes humanitarian and economic problems. In contrast to Turkey, the EU countries pursue a policy of preventing migrants, particularly Syrians, coming into their lands. As a matter of fact, they are keeping migrants far from their lands and trying to solve the crisis in Turkey's territory with a minimum cost as low as possible for the EU. Within this context the EU tries to persuade Turkey for accepting all migrants in its territories. The EU also asks Turkey to prevent irregular Syrian migrant flow to the EU and protect the EU borders from Syrians. The Readmission Agreement signed between the EU and Turkey at the end of 2013, will come into force in 2017 and will compel Turkey to readmit its own and third country nationals passed the EU lands on the irregular basis. Due to its fast growing economy and democratization process since the foundation of the Turkish Republic in 1923 Turkey became a destination of migrant flows. The number of illegal/irregular migrants passing via Turkey to the EU has a rising trend and this country is one of the active route for illegal/irregular migration flow to the Europe.

Key Words: Read mission Agreement, Irregular Immigrant, EU, Visa, Source Country

*Yrd. Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, E-mektup:ismailkosetr@hotmail.com, Bu makalenin yazılmasına sağlamış oldukları katkılar için; Erciyes Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ferhat Akbey'e, İktisat Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Cüneyt Dumrul'a, Kamu Yönetimi Bölümü Araştırma Görevlisi Hüseyin Mercan'a ve Hukuk Fakültesi üçüncü sınıf öğrencim Zahide Gören'e müteşekkirim. Çalışmadaki olası tüm hata ve eksiklikler yazara aittir.

Irkı, dini, düşüncesi, kültür ve eğitim düzeyi fark etmeksizin, varoluşundan bugüne kadar beşeriyet; barınma, üreme ve beslenme gibi üç temel gereksinimine karşı tehdit algıladığında daha güvenli topraklara doğru göç etmeyi edimsel bir davranış olarak göstermektedir. Tarihteki hemen hemen tüm göç hareketleri söz konusu dürtü doğrultusunda meydana gelmiştir. Bir yerden başka bir yere göçmek ile vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu devletin topraklarından ayrılarak başka bir devlete göçmek/sığınmak/iltica etmek farklı olgulardır ve belirtilen eylemler yer değiştirme nedenine bağlı olarak yazında farklı şekillerde isimlendirilmekte ve tanımlanmaktadır.

Burada göçmen ve sığınmacı/mülteci kavramlarının tanımı önem kazanmaktadır. Fakat iki kavram arasında siyah-beyaz şeklinde net ve kesin hatlar ile belirlenebilmiş ayırıcı bir tanım yapmak mümkün olmamakla birlikte, uluslararası hukuk önünde göçmen *(migrant)* ile sığınmacının/mültecinin *(refugee, asylumseeker)* tabi olduğu statü birbirinden farklıdır. Çünkü İngilizce "*refugee, asylumseeker*" kavramlarının karşılığı olan "sığınmacı" ve "mülteci" ifadeleri daha çok idaresinde bulundukları devlet tarafından baskı altına alındığı ya da dinsel, etnik ve benzeri kimlikleri nedeniyle hakları ihlâl edildiği için farklı bir ülkede yaşamayı talep eden toplulukları veya bireyleri tanımlamakta kullanılan terimlerdir. Söz konusu topluluk ya da bireyler, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi kapsamına girmektedirler. Zikredilen sözleşmenin 33 (1) maddesine göre; "*imzacı devletler; ırkı, dini, etnik kimliği ya da siyasi tercihi veya sosyal üyeliği nedeniyle topraklarına iltica eden mültecileri geri gönderemeyeceklerdir."*[1] Buna karşın İngilizce *"migrant"* teriminin Türkçe karşılığı olan "göçmen" tanımı kapsamına giren topluluklar ya da bireyler söz konusu maddenin sağlayacağı statüler ve haklar ile koruma hükümleri kapsamına girmemektedirler. Zikredilen toplulukların kaynak ülkedeki yaşamlarını ya da özgürlüklerini tehdit eden bir durum varsa geri iade edilmeme hakları saklıdır *(non-refoulement* kuralı*)* ve 1951 Cenevre Sözleşmesi hükümlerine göre bu hak imzacı olsun olmasın tüm devletler için "*ergaomnes"* bir yükümlülüktür.[2]

Türkçe kullanımda "iltica" kökünden türeyen "mülteci" kavramı da aslında *"refugee"* teriminin karşılığıdır ve anlam kaymasına uğrayarak zaman içinde İngilizce *"migrant"* terimi kapsamına giren toplulukları ifade eder hale gelmiştir. Bu değişimde "sığınmacı" statüsünün AB bölgesinde yerleşim amacıyla kullanılmaya başlanması da etkili olmuştur.[3] Anlam kaymasına rağmen terimin doğru karşılığı "göçmen" olmalıdır. Bu çalışmada, galatı meşru hale gelen genel tanımlamaya riayet edilerek yerleşik hatalı bir kullanım olan "mülteci" ifadesi, "göçmen" tanımı ile birlikte siyasi sığınmacıları *"refugee"* değil yasadışı/düzensiz göçmenleri *"illegal/irregular migrants"* ifade etmek için kullanılacaktır. Çünkü çalışmanın konusu olan göçmenler uluslararası hukukun belli haklar tanıdığı siyasi sığınmacılar değil, daha çok iç savaşlar ile otoriter rejimlerin tetiklediği yoksulluk ve istikrarsızlıklar sonucu doğdukları topraklardan ayrılmak zorunda kalan, daha iyi hayat şartlarının bulunduğu topraklara yerleşmeyi amaçlayan topluluk ya da bireylerdir.

Yukarıda açıklanan keyfiyet göz önünde bulundurularak çalışmada Suriye krizi sonrası Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı mülteci akını/akımı ve Türkiye'yi bir geçiş ülkesi olarak kullanıp AB bölgesine ulaşmaya çalışan Suriyeli mülteciler ile Türkiye'de mukim

[1]Hiller, Tim, Source Book on Public International Law, C. I, Gavendish Publishing Limited, London 1998, s. 284.
[2]https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_7-9.pdf, (18.11.2015).
[3]Coleman, David, "Europe's Demographic Future: Determinants, Dimensions, and Challenges", Population and Development Review, C. 32, The Political Economy of Global Population Change, 1950-2050,2006, s. 69.

diğer az gelişmiş ülke vatandaşı mülteciler ele alınacaktır. Bilindiği gibi Suriye'deki savaşın uzaması ve savaşa farklı beklentiler içinde olan uluslararası aktörlerin müdahil olması Türkiye ve AB ülkelerini II. Dünya Savaşı sonrasının en büyük mülteci krizi ile karşı karşıya bırakmıştır. AB'nin krizi iyi yönetememesi ve mültecilere yardım etmeyi reddeden politikaları sonucunda on binlerce mülteci Akdeniz ve Adalar Denizi'nde boğularak hayatını kaybetmekte, boğulan mültecilerin büyük kısmını çocuk ve kadınlar oluşturmaktadır. AB, hemen yanı başında meydana gelen Suriyeliler başta olmak üzere mülteci krizini, kuruluş felsefesinin tüm ideal ve dinamiklerine aykırı olan bir politikayla kendisi için olası en düşük maliyetle çözmeyi amaçlamaktadır. Müreffeh AB bölgesi ülkeleri düzensiz (yasadışı yollarla giriş yapmış ya da vize süresi dolmuş birey/topluluk) mültecileri/göçmenleri topraklarında istememekte, Suriye krizine çözüm aramakta isteksiz davranmakta, buna karşın insanlık önünde sorumluluk almadan yönetmekte zorlandıkları bu açmazla başa çıkmaya çalışmaktadırlar.

Burada cevap aranması gereken soru AB'nin, üstlenmekten kaçındığı mülteci yükünü kimin sorumluluğuna bırakmayı amaçladığıdır ve 2015 yılı Ekim ayı resmi istatistiklerine göre Türkiye'deki resmi sayıları iki milyonu aşan Suriyeli mülteci krizinde Türkiye'nin rolü nedir? Türkiye'deki gayri resmi Suriyeli mülteci sayısının resmi rakamlardan çok daha fazla olduğu söylenmektedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın 2015 yılı Ekim ayı başında Brüksel'de açıkladığı rakamlara göre; Türkiye'de kayıtlı Suriyeli mülteci sayısı 2,2 milyondur. Buna karşılık AB bölgesinin tamamındaki Suriyeli mülteci sayısı bu rakamın yaklaşık sekizde biri nispetinde ortalama 250 bin kişi civarındadır. Mültecilerin Türkiye'ye maliyeti ise ortalama 7,5 milyar dolardır.[4] Bu meblağ yaklaşık 21,8 milyar Türk lirası gibi, Türk ekonomisi için hiçbir şekilde sürdürülebilir olmayan yüksek bir tutara denk gelmektedir. Sorun hem ekonomik hem de sosyal problemler nedeniyle Türkiye için üstesinden gelinemez bir düzeye ulaşmak üzeredir ve AB'nin öncelikli olarak Suriyeli mülteci politikasında değişikliğe giderek Türkiye'ye yıkmaya çalıştığı bu yüke ortak olması gerekmektedir.

Bununla birlikte AB, Suriyeli mültecilerin en yoğun geçiş güzergâhı olan Türkiye'nin konumunu kullanıp mülteci krizini Türkiye topraklarında çözerek sorumluluğu ve sorunları bu ülkeye yıkmayı kolay ve kendisi açısından kazançlı bir çözüm şekli olarak görmektedir. Temel amaç, mültecilerin AB'nin doğu sınırı olan Türkiye'de durdurularak, mali yardımlar ve Türk vatandaşlarına yönelik vize serbestisini müzakere etmek gibi teşvik edici politikalarla bu sınırların bekçiliğini Türkiye'ye yaptırmaktır. Türk Dış Politikasının (TDP) iç politikada alan kazanmaya yönelik hamleler doğrultusunda şekillenmesi AB'nin işini kolaylaştırmaktadır. Türkiye ile AB arasında 2013 yılı sonunda imzalanan ve 2017 yılı Eylül ayında yürürlüğe girecek olan Geri Kabul Anlaşması (GKA) zikredilen saptama doğrultusunda okunmalıdır. Suriyeli mülteciler başta olmak üzere dünyadaki mülteci krizi hâlen devam eden ve nasıl sonuçlanacağı öngörülemeyen bir süreçtir. Krizin insani ilkeler doğrultusunda sonuçlanması, mültecilere yönelik AB politikaları ve Suriye'deki savaşı kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışan uluslararası aktörlerin uygulamaya koyacağı yaklaşıma bağlı bir olgudur.

Bu çalışmada Suriyeliler başta olmak üzere Türkiye'yi geçiş ya da depo ülkesi olarak gören mültecilerle/göçmenlerle AB'nin Türkiye ile tam üyelik müzakere sürecini kullanarak göçmenlerden en az hasarla kurtulma politikaları ele alınacaktır. AB karar alıcıları, göçmenlerin tam üyelik müzakereleri devam eden Türkiye'de sebep olduğu/olacağı ekonomik, sosyal ve demografik sorunları umursamamaktadır. Çalışmada,

[4] Mülteci Tablosu Böyle Süremez, Hürriyet 6 Ekim 2015. s. 1.

öncelikli olarak göç hareketlerinin tarihsel nedenleri ile hedef ülkelerin ortak özellikleri ele alınacak, AB'nin göçmen politikaları, mülteci açmazı ve son krizde Türkiye'nin oynadığı rol GKA perspektifinden irdelenecektir.

Yakın Çevre Mültecilerin Hedef Coğrafyası: AB Bölgesi

Sanayi Devrimi'nin kazandırdığı ivme ile süratle gelişen ve II. Dünya Savaşı sonrasında istikrara kavuşan Avrupa, mevcut ekonomik ve sanayi altyapısı üzerinde ABD destekli hızlı bir kalkınma gerçekleştirmiş, Soğuk Savaş (1946-1990) sonrasında, Avrupa kıtasının güvenliğinde önemli rolü olan Balkanlar bölgesi AB içine alınarak müreffeh bir yapı oluşturulmuştur. Buna karşın AB'nin yakın çevresindeki topluluklar bir sanayi devrimi aşamasına ulaşamamış, ekonomik ve kültürel gelişim halkası kopmuş şekilde beşeriyetin üç temel gereksiniminden yoksun, istikrarsız ve yoksul topraklarda yaşamaya mahkûm kalmıştır. Bu durum kaçınılmaz olarak Gayri Safi Milli Hasılası (GSMH) yüksek AB ülkelerini ve AB üyesi olmayan Avrupalı gelişmiş ülkeleri mülteciler için bir hedef haline getirmiştir.[5]

AB ülkeleri büyük oranda önemli kısmını az gelişmiş toplulukların kaynaklarını kullanarak biriktirdikleri refahı yakın çevredeki yoksul halklarla paylaşmaya ya da tüm hayati risklere karşın güvenlikli AB topraklarına ulaşmaya çalışan mültecilere yardım etmeye gönülsüzdür. Bu noktada AB sınırındaki geçiş bölgeleri önem kazanmakta ve AB üyeliği yolunda ilerleyen Türkiye'nin coğrafi konumu bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Zira Türkiye, güven ve istikrarın sağlanamadığı fakir Asya, Afrika ve Ortadoğu ülkeleriyle müreffeh Avrupa bölgesi arasında doğuyu-batıya bağlayan coğrafi bir köprü konumundadır. Bu nedenle mültecilerin en önemli yasa dışı geçiş ülkeleri listesinin ilk sıralarında bulunmaktadır. Türkiye, AB ülkelerine kara ve deniz bağlantısı sağlayan en stratejik ülkedir ve AB bölgesine yönelik mülteci akımının yaklaşık yüzde 50'si Türkiye üzerinden gerçekleşmektedir. Buna karşın AB bölgesine mülteci hareketliliği sadece Türkiye üzerinden değil, Kuzey Afrika'dan ve diğer sınırlardan da yoğun bir şekilde gerçekleşmektedir.[6]

Mülteci akımlarıyla etkin mücadele için Türkiye sınır güvenliği konusunda gerekli tedbirler almalıdır. Zira sınırlardaki güvenlik zafiyeti ve bu durumun sebebiyet vereceği olumsuz sonuçları öngöremeyen siyasilerin yaklaşımları nedeniyle Türkiye, AB tarafından bir mülteci toplanma merkezine dönüştürülmek istenmektedir. GKA'nın amacı da Türkiye'ye yüklenecek toplanma merkezi rolünü sürdürülebilir hale getirmektir. Nitekim AB mültecilerden kaynaklı sorunlar ile ekonomik yükün büyük kısmını GKA (2013) ile Türkiye'nin üzerine yıkmaya çalışmakta, Meriç Nehri'nden geçen ortak sınırları korumayı amaçlayan Frontex AB'ye yönelik mülteci akımını Türkiye'nin batı sınırında durdurmayı amaçlamaktadır.

AB'nin mültecileri topraklarına kabul etmek istememesinde, mültecilerden kaynaklanacak ekonomik ve demografik yükün yanı sıra farklı kültürler ve inançlara karşı hoşgörüsüzlük ile Avrupalı olmayan ırklara karşı geliştirilen ötekileştirme politikalarının da etkisi büyüktür. Öyle ki, özellikle 2001 yılından sonra AB bölgesinde, Hıristiyan ve Avrupalı olmayan halklara yönelik yabancı düşmanlığı *(xenophobia)* hızla yükselmiş, zikredilen karşıtlık Müslüman mültecilerin ya da göçmenlerin potansiyel "terör kaynağı" olarak görülmesi gibi gayri insani bir sonuç ortaya çıkarmıştır. Örneğin, AB2000 yılından sonra Fas, Cezayir, Tunus, Libya gibi Kuzey Afrika ülkeleriyle geri kabul anlaşmaları

[5] http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD, (10.06.2015).
[6] Ülker, Kadim, Serbest Dolaşım Havucuyla Geri Kabul Anlaşması, Cumhuriyet 30 Mart 2014, s. 12; TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 2. Oturum.

imzalamaya çalışmış, Avrupa-Akdeniz Ortaklığı (AKO), Akdeniz Birliği (AkB), Akdeniz Ortaklığı(MEDA), Akdeniz için Birlik (AİB), Avrupa Güvenliği için Entegre Kara ve Deniz İzleme (LIMES)gibi programları uygulamaya koymuş, 1999-2004 yılları arasında mültecilerle ilgili 16 tüzük, on bir direktif ve iki çerçeve kararı almıştır.[7] Ayrıca mültecilerin kendi topraklarına girmesini engelleyebilmek için çok sayıda girişim başlatmıştır. Bunların en önemlisi Frontex'tir. Fakat mültecileri mümkün olan en uzak AB sınırında durdurmaya yönelik politika, insani değerler üzerine kurulduğunu iddia eden AB açısından önemli bir açmazı da beraberinde getirmektedir.

Söz konusu açmaz, öncelikli olarak mültecilerin AB bölgesine girmesini engellemeye yönelik faaliyetlerdeki en etkin kuruluş olan Frontex ile aşılmaya çalışılmaktadır. Ortak sınırların korumasından sorumlu olan Frontex, üye devletlerin isteği üzerine dış sınırlardaki tüm gerekli tedbirleri almak ve tüm teknolojik araçları kullanmaktan sorumludur.[8] Frontex ayrıca ihtiyaç duyulduğunda, mülteci taşıyan deniz araçlarına karşı ortak deniz operasyonları yapmakla da görevlendirilmiştir. Bu amaçla AcilSınır Müdahale Ekibi (ASME) oluşturulmuş, 14 üye ülke tarafından hava, deniz ve kara müdahale araçları bu kuruluşun emrine verilmiştir.[9] Frontex görevlileri yakaladıkları göçmenleri sorguya çekerek insan kaçakçılarının metotları ile bunlar tarafından dış sınırlarda kullanılan boşlukları tespit etmeye çalışmaktadırlar.[10] Tüm bu tedbirler AB'ye yönelik mülteci akımlarını engellemeye ve mülteci açmazını çözmeye yetmemekte, mültecileri insan tacirlerinin kirli ellerine bırakmaktadır. Ayrıca, yaşama sevincini kaybetmiş ve yaşamdan ümidini kesmiş, tüm çıkış kapıları yüzüne kapanmış çaresiz insanlar marjinal terörist grupların propagandalarına karşı daha savunmasız oldukları bilinen bir vakıadır. Suriye'deki istikrarsızlık ve karmaşa kolaylıkla sınır aşan teröre kaynaklık yaparak dünyanın herhangi bir yerindeki masum insanların yaşamını tehdit etme potansiyelini içinde barındırmaktadır. Afganistan ve Irak'taki gelişmeler bu durumun örneğidir, AB ülkeleri görmezden gelmeyi tercih ettikleri zikredilen olguları kuruluş idealleri doğrultusunda ele almalı ve çözüm üretme odaklı bir politika benimsemelidirler.

Avrupa Birliği'nin Mülteci Politikası

Mülteciler, sığındıkları devletin demografisi, kültürü, ekonomisi ile iç ve dış politikası üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olurlar. Bu nedenle hedef ülkelerin politikaları mülteci akınlarını engellemek yönünde oluşur ve iki temel yaklaşım çerçevesinde şekillenir: Birincisi, mülteci akımını engellemeye yönelik kontrol çalışmaları ve nitelikli mültecilerin seçilerek vatandaşlığa alınmasıdır. İkincisi ise, daimi mültecilerin barınma, istihdam, sağlık ve eğitim gibi sorunlarının çözülmesidir.[11] AB bölgesindeki devletlerin

[7] European Commission, Commission Staff Working Document, Brussels, 23/020/2011; Loescher, Gil ve Milner, James, "The Missing Link: The Need for Comprehensive Engagement in Regions of Refugee Origin", International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), C. 79, No. 3, Mayıs 2003, s. 599; Geddes, Andrew, "Getting the Best of Both Worlds? Britain, the EU and Migration Policy", International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), C. 81, No. 4, Temmuz 2005, s. 734; Kausch, Kristina ve Youngs, Richard, "The End of the 'Euro-Mediterranean Vision'", International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), C. 85, No. 5, Eylül 2009, s. 965-975; Avrupa Akdeniz Ortaklığı, Haz. Selda Paydak, AB Komisyonu Türkiye Temsilciliği, Ankara,1999.

[8] Population Council Report, "The European Pact on Immigration on the Control of Illegal Immigration", Populationand Development Review, C. 34, No. 4, Aralık 2008, s. 807.

[9] Washington post, Newsweek Interactive, LLC, s. 5; Greg Feldman, "Europe's Border Control with a Humanitarian Face", Middle East Report, No. 261, ILLICIT CROSSINGS, Kış 2011, s. 14.

[10] Feldman, a.g.m., s. 17.

[11] Eytan Meyers, "Theories of International Immigration Policy-A Comperative Analysis", International Migration Review, C. 34, No. 4, Kış 2000, s. 1245.

büyük kısmı eski sömürge imparatorlukları oldukları için ya savaşlar sonrasında sınırları dışında kalmış olan ırktaşlarını ya da mecbur kalırlarsa eski sömürgelerindeki nitelikli bireyleri seçici bir mantıkla tercihli olarak kabul eden bir politika takip etmektedirler.[12] 2008 yılı verileri, 27 AB ülkesinin nüfusunun 495 milyon olduğunu ve doğum oranlarının ölüm oranlarını karşılamadığını göstermektedir. Bu nüfusun 18,5 milyonu (% 3,8) AB üyesi ülke vatandaşı değildir. 2013 yılında Hırvatistan'ın katılımıyla AB'nin üye sayısı 28 olmuş, nüfusu ise 500 milyona ulaşmıştır.[13] Yine 2008 yılı istatistiklerine göre AB ülkelerinin nüfusu 2030 yılında 26 milyon, 2050 yılında 50 milyon civarında azalacaktır. Diğer bir ifadeyle 2050 yılında AB'nin nüfusu ortalama 100 milyon eksilerek tahminen 400 milyon olacaktır.[14] Bu nedenle azalan nüfusun pragmatik bir yaklaşımla AB'ye yük getirmeyecek nitelikli göçmenlerle ikame edilmesi gerekmektedir.[15] Açıkça görüldüğü gibi AB ülkeleri yakın gelecekte II. Dünya Savaşı sonrasının restorasyon sürecine benzer şekilde ithal işgücüne ihtiyaç duyacaklardır. Bu durumun farkında olan AB, doğum oranlarının yükseltilmesini teşvik ederek, ihtiyacını Avrupalı ırklardan karşılamaya çalışmakta, mülteci kabul politikası zikredilen beklentiler doğrultusunda şekillenmektedir.

Tüm bu yaklaşımlar büyük oranda hedef ülkeye düzenli olarak giren sığınmacılarla alâkalıdır ve düzensiz girişlerde ise üç farklı temel yöntem takip edilmektedir. Bunlar; yeni geleceklerin teşvik edilmemesi ve sebebiyet verilecek demografik, ekonomik sorunlar nedeniyle yasadışı yollarla AB'ye girmiş olan düzensiz (*irregular*) mültecilerin sınır dışı edilmesi, düzensiz girişleri sağlayan insan kaçakçılarının engellenmesi ve nakliye araçlarının yok edilmesi ve mültecilerin kaynak ülkede iskâna zorlanması bu mümkün değilse mülteci hareketliliğinin AB sınırındaki üçüncü ülkelerde durdurulup, oluşacak ekonomik yüke destek sağlanması yöntemiyle, demografik, kültürel ve politik sorunların üçüncü ülkelere devredilmesi gibi hususlardır.[16]

Yukarıda göçmenlik statüsü tanımlanırken açıklandığı gibi, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin *Non-refoulment* hükmü istisna olmak üzere, vatandaşı olmayan bir şahsın sınırlarından girmesine ya da sınır dışı edilmesine karar vermek her egemen ülkenin en doğal hakkıdır. Devletler bu tür uygulamaları esnasında mülteciler/göçmenler ve insan hakları ile ilgili uluslararası kurallara uygun davranmak zorundadırlar ve siyasi sığınmacılara farklı muamele etmekle yükümlüdürler. Zikredilen kuralın aksine AB ülkeleri son yıllarda mültecilere karşı uygulamakta oldukları politikalarda zikredilen ayrımı dikkate almamaktadırlar.[17] Ayrıca, sınırlarından içeriye girmesine müsaade etmiş olduğu ya da kaçak yollarla içeri girmiş olan düzensiz mültecilere/sığınmacılara/göçmenlere karşı yapılacak uygulama Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) kurallarına uygun olmalıdır. Mültecilerin vatandaşı oldukları kaynak devletlerin, vatandaşlarına karşı yapılacak herhangi bir yasadışı ya da insanlık dışı muameleyi UCM önünde dava edebilme hakları saklıdır.[18]

Roma Antlaşması (1957) ile vücut bulan AB'nin temel kuruluş felsefesi demokrasi, ekonomik refah ve insan haklarına saygıydı. Oysa Soğuk Savaş sonrasında,

---

[12] Laura Huntoon, "Immigration to Spain: Implicationsfor a Unified Europe Union Immigration Policy" International Migration Review, C. 32, No. 2, Yaz 1998, s. 429-430.
[13]Population Council Report, a.g.r., s. 806.
[14]Washington post, a.g.r., s. 1.
[15]Population Council Report, s. 806.
[16]Edwards, Adrian, Denied Entry and Pushed back: Syrian Refugies Traying to Reach the EU, 15 Kasım 2013, UNHCR Cenevre; Sertaç Aktan, "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler AB'nin de Gündeminde", http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/11/141117_suriyeli_calisma_izni_ab,(08.06.2015).
[17]Loescher ve Milner, a.g.m., s. 595.
[18] Aksar, Yusuf, Devletler Hukuku-II, 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2013, s. 191-193.

yapısal reformlarla federatif bir yapıya geçilirken kuruluş felsefesi bir kenara bırakılarak güvenlik odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir. AB'nin mülteci politikası zikredilen saptama doğrultusunda irdelenmelidir.

AB, üyeleri arasında sınır kontrollerinin kaldırılması ve daha sıkı bir ekonomik birlik kurmak için 11 Mayıs 1960 tarihli Konsey direktifine ek olarak 24 Haziran 1988 tarihinde çıkartılan 88/361 Sayılı Konsey Direktifi ile AB vatandaşlarına sağlanan seyahat serbestisinin mülteci akımlarının kontrol edilebilirliğini zayıflattığı düşünülmektedir. Bu nedenle Suriyeli Mültecilerin ilk tercihleri olan Almanya başta gelmek üzere üye ülkelerin bazıları Schengen Antlaşmasını askıya almaktan bahsederken, Macaristan gibi geçiş ülkeleri Suriyeli mültecileri topraklarından uzak tutmak için ulusal sınırlarına jiletli tel örgüler çekmeye başlamıştır.[19]

AB'nin en üst politik karar alma organı olan AB Konseyi 15-16 Ekim 2008 tarihleri arasında Brüksel'de yapmış olduğu toplantıda, Hırvatistan henüz üye olmadığından, 27 üye ülkenin hava, kara ve deniz sınırlarını mülteci akımlarından korumak için en ileri teknolojik yeniliklerden yararlanarak gerekli tedbirleri almalarına karar vermiştir. Toplantıda ayrıca üye ülkelerin kendi topraklarına giren mültecilerin gönüllü olarak geri gönderilmesi, bu mümkün değilse kovulmasından sorumlu olmaları da kararlaştırılmıştır. Bir ülkeye giren ve kovulan mültecilerin diğer ülkeler tarafından da belirlenebilmesi için kimlik bilgilerinin üyeler arasında ortak veri tabanının kullanıldığı Schengen Bilgi Sistemine (SBS) bildirimde bulunulması zorunluluğu getirilmiştir.[20] 2015 yılı ortasından itibaren Suriyeli mülteci krizinin ulaşmış olduğu boyut AB içinde anlaşmazlıklara neden olurken, AB ülkeleri 2105 yılı Ekim ayı itibarıyla ne mültecileri ekonomik gelişmişlik ve nüfuslarına göre belli kotalarla paylaşma ne de ortak bir çözüm üretme konusunda uzlaşı sağlayamadı.[21]

Son gelişmeler neticesinde ortaya çıkan fiili imkânsızlık nedeniyle2008 yılında alınan Konsey kararını da uygulama olanağı ortadan kalktı. 2008 ekonomik krizi ile benzer şekilde AB üyeleri bir kez daha, Birlik çıkarları doğrultusunda ortak karar alma konusunda zorlanmakta ve ulusal çıkarlar öncelikli hale gelmektedir. Schengen'in tartışılmaya başlanması, ulusal sınırlara jiletli tel çekilmesi, mülteci paylaşım kotalarında anlaşılamaması ve birliğin Suriyeli mülteci krizinin çözümünde oydaşma sağlayamaması bu durumun açık örneğidir. Son gelişmeler Türkiye ile AB arasında imzalanan GKA'yı birlik açısından optimum kazanç sağlayan, düşük maliyetli ve kolay çözüm haline getirmektedir. Zira GKA ile AB'nin zikredilen endişelerinin giderilebilmesi ve mültecilerin sınırda durdurulması politikasının uygulamaya konulması mümkün olabilecektir. Belirtilen politikayla AB, ekonomik yük hariç mültecilerin üçüncü ülkelerde neden olacağı diğer sorunlardan kurtulmayı başaracak, idare etmekte zorlandığı açmaz ve krizin üstesinden gelebilecektir.

Suriyeli mülteci krizi çözülemezse AB'deki Schengen tartışması önemli bir kırılma noktası olabilecek niteliktedir. AB, her yıl biraz daha zorlaştırılan Schengen Antlaşması (1985) vize kontrol sistemi ile dışardan geleceklerin AB bölgesine girişini engellerken, kendi vatandaşları için seyahat serbestisi amaçlıyordu. Belirtilen nedenle AB Komisyonu, Soğuk Savaş bitmeden iki yıl önce, 1988 yılı Aralık ayında imzalanan Tek Avrupa Senedi ile AB bölgesindeki iç sınır kontrollerinin kaldırılmasına karar verdi ve uygulama 1995 yılında başladı. Aynı görüşmelerde mültecilerin ve AB vatandaşı olmayan

[19]Lipsmeyer, Christine S. ve Zhu, Ling, "Immigration, Globalization, and Unemployment Benefits in Developed EU States", American Journal of Political Science, C. 55, No. 3, Temmuz 2011, s. 647.
[20]Population Council Report, a.g.r., s. 806.
[21]Schengen Çatırdıyor, Cumhuriyet 14 Eylül 2015. s. 11.

toplulukların durumu ile sınır dışı etme şartları da kararlaştırılmıştı.[22] Zikredilen inisiyatif aynı zamanda sınırların da ortak güvenliğine ve savunulmasına yönelik bir adımdı.1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile Schengen kapsamı genişletilerek ortak bir vize politikası uygulamaya konuldu. Böylece ortak sınırlardan gelecek yabancıların legal yollarla AB'ye girişi zorlaştırılarak kontrol alındı.[23] Diğer yandan Soğuk Savaş döneminde mültecilerin statüsünü belirleyen bir düzenleme yoktu. Zikredilen ihtiyaç 1990'ların başından itibaren ortaya çıkmıştır. 1990'lı yıllara kadar AB'deki düzenlemeler Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1969 Ek Protokolü'ne göre yürütülmekteydi.[24]

Zikredilen gelişmeler yaşanırken AB ülkeleri 1970'lerden itibaren siyasi sığınmacılara *(refugee)* iltica hakkı tanıyan şartları daha da zorlaştırmıştır. Siyasi olmayan düzensiz göçmenlerin girişi ise hemen hemen imkânsız hale getirilmiştir.[25] Belirtilen politikalar 2000'li yıllardan itibaren sıkılaştırılmış bu durum insan kaçakçılığının hızla yükselmesine neden olmuştur. Yasal yollarla AB bölgesine giremeyen mülteciler, insan kaçakçıları vasıtasıyla yasal olmayan yollarla hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca, AB'deki liberal politika savunucuları dâhil siyasi yelpazenin en sağından soluna hemen hemen tüm politikacılar oy oranlarını yükseltebilmek için seçmenlerine mülteci karşıtı mesajlar vermektedirler. Yapılan araştırmalar Avrupalı seçmenlerin ekonomik ve daha çok kültürel nedenlerden ötürü mültecileri ülkelerinde istemediklerini göstermektedir.[26]

AB vatandaşlarının kendi ülkelerinde yerleşen mültecilere karşı hoşnutsuzluğu daha çok Müslüman topluluklara yöneliktir. Çünkü AB uygulamasında üye ülke vatandaşları istediği devlette yerleşme ve birkaç istisna hariç eşit şartlarda istihdam edilme hakkına sahiptir ve serbest yerleşme hakkı herhangi bir kültürel ya da ekonomik şikâyete neden olmamaktadır.[27] Bu durum, AB ülkelerinde yaşamakta olan halkların mültecileri istemeyen ve hoşnutsuzlukları politikacılar tarafından teşvik edilen tutumunu açıklamaktadır.

Schengen vizesi alan üçüncü ülke vatandaşları, Türkler dâhil ekonomik durumlarının iyi olduğunu, AB bölgesindeki masraflarını karşılayacaklarını ve vize süreleri dolunca geri döneceklerini garanti etmek durumundadırlar.[28] 1995 yılındaki IV. ve sonrasındaki V. Genişleme ile AB'ye katılan 16 ülkeden iç hukukun Schengen mevzuatına uygun hâle getirilmesi ve yasa dışı göçe karşı sınır kontrollerinin sıkılaştırılması istenmiştir.[29]Yeni üyelerin Schengen kolaylıklarından yararlanabilmesi doğu sınırlarını güvence altına almaları şartına bağlanmıştır.[30]

AB'ye aday ülke olan Türkiye 2012 yılında Schengen vizesine en çok ödeme yapan ülkeler arasında beşinci sıradadır ve Türk vatandaşları Schengen vizesi almak için

[22]Huntoon, a.g.m., s. 425; Loescher ve Milner, a.g.m., s. 595.
[23]Huntoon, a.g.m., s. 425.
[24]Phuung, a.g.m., s. 649.
[25]Boswell, Christina, "The 'External Dimension' of EU Immigration and Asylum Policy", International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), C. 79, No. 3, Mayıs 2003, s. 619.
[26]Malhotra, Neil, vd., "Economic Explanations for Opposition to Immigration: Distinguishing Between Prevalence and Conditional Impact", American Journal of Political Science, C. 57, No. 2, Nisan 2013, s. 391, 398.
[27]Bozkurt, Enver, vd., Avrupa Birliği Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 292-294.
[28] http://www.schengenvizesi.com/schengen-vizesi-icin-gerekli-evraklar.htm,(08.06.2015).
[29] Bozkurt vd.,a.g.e., s. 92-93; Boswell, a.g.m., s. 622-623.
[30]Phuong, Catherine, "Enlarging 'Fortress Europe': EU Accession, Asylmum, and Immigration in Candidate Countries", The International and Comparative Law Quarterly, C. 52, No. 3, Temmuz 2003, s. 648.

2011-2014 yılları arasındaki dönemde AB'ye yaklaşık 140 milyon Avro ödemiştir.[31] GKA'nın TBMM'de kabul edildiği 25 Haziran 2014 ile 25 Haziran 2015 tarihleri arasındaki bir yıllık sürede ise Türk vatandaşları 813.000 adet Schengen vizesi başvurusunda bulunmuş ve vize için 48,8 milyon Avro gibi önemli bir miktar ödemiştir.[32] Beş yılda ödenen vize bedeli ise yaklaşık 200 milyon Avroya ulaşmaktadır. GKA'nın imzalandığı 2013 yılında 780.846 Türk vatandaşı Schengen vizesi başvurusunda bulunmuş ve 36.901 (% 4,7) başvuru reddedilmiştir. Reddedilen başvuru oranı aynı yıl AB temsilciliklerinin dünya ölçeğindeki vize ret oranına (% 4,8) yakındır.[33] Bu durum AB'nin, ekonomisi son on yılda önemli ilerleme kaydeden ve tam üyelik müzakeresi yürüttüğü Türkiye'ye bile ayrım uygulamakta tereddüt etmediğinin en açık göstergelerinden bir tanesidir.

Brüksel'in olumsuz yaklaşımına rağmen Türk vatandaşlarının AB'ye yerleşme ya da yaşama isteği son yıllarda hızlı bir düşüş trendi göstermiştir. 2013 yılı içinde AB'ye yasadışı yollarla giren Türk vatandaşı sayısı 317, yasadışı şekilde AB'de ikamet ettiği tespit edilen Türk vatandaşı sayısı ise 6.744'tür. Bu sayı 2011 yılında sırasıyla 700 ve 7.803 idi. Aynı yıl AB'ye sığınma talebinde bulunan Türk vatandaşı sayısı 5.625 kişidir. Bu sayı 2008 yılında 7.115 kişidir.[34]

Resmi rakamlara göre,2013 yılında Türkiye'den AB'ye geçen düzensiz göçmen sayısı 24.262'idi. Söz konusu rakam 2011 yılında ise 56.201 kişi olarak tespit edilmiştir.[35] 2013 yılında Edirne sınırında Türk makamları tarafından yakalanan düzensiz mülteci/göçmen sayısı 16.383, GKA'nın onaylandığı 2014 yılı Haziran ayına kadar yakalananların sayısı ise 5.127 olarak kayıtlara geçmiştir. 2009-2014 yılları arasında Türkiye'de 48.300 düzensiz göçmen yakalanmıştır. Bunlar; Myanmar, Filistin, Afganistan ve Eritre uyruğundaki mültecilerdir.[36] Zikredilen rakamlara Suriyeli ve Iraklı mülteciler dâhil değildir ve AB'ye geçen düzensiz göçmen sayısı 2011-2014 yılları arasında hızla azalmıştır. İstatistiksel veriler mültecilerin AB'ye geçmeyerek Türkiye'de ikamete devam ettiklerini göstermektedir. Oysa kamuoyu araştırmaları Türk toplumunun ne ekonomik ne de sosyal olarak sayıları her gün süratle artan mültecilerle birlikte yaşamaya hazır olmadığını göstermektedir.[37]

Yukarıda belirtildiği gibi; siyasi, dinsel, etnik ve kültürel baskılar, can güvenliği ve gelecek kaygısı toplumların yer değiştirme tercihlerini şekillendirmektedir. Bu kaygıların önemli kısmı iktisadi gelişmişlikle ilgilidir ve tarih boyunca insanların doğdukları topraklardan başka yerlere göç etmesine yol açan en önemli gerekçe ekonomik faktörler tarafından şekillenmiştir.

Dünya Bankası'nın 1990-2013 yılları arasındaki verilerine göre, AB bölgesinin 24 yıllık dönemdeki kişi başına düşen GSMH ortalaması yaklaşık 27.132$'dır. Oysa aynı dönemde AB'nin yakın çevresindeki az gelişmiş 21 ülkenin gelir ortalaması ise petrol zengini Arap ülkeleri ile Türkiye hariç, yaklaşık 4.961$'dır.[38] Birbirine komşu iki bölge

[31]Schengen Vizesine Son Dört Yılda 140 Milyon Avro Ödendi,Cumhuriyet 29 Mayıs 2014, s. 11; TBMM Tutanakları, İkinci Oturum, 19 Haziran 2014.
[32]Schengen'in Faturası 48,8 Milyon Avro, Cumhuriyet 26 Haziran 2015, s. 9.
[33]European Commission, Report from the Commission to the European Parliament and the Council, Brussels, 20.10.2014. s. 36.
[34] Aynı yerde.
[35]Aynı yerde; TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 2. Oturum.
[36] TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 2. Oturum.
[37] Mülteci Akını Durdurulsun, Cumhuriyet 3 Haziran 2015, s. 5.
[38] http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD,(10.06.2015).

arasındaki kişi başına düşen GSMH ve dolayısıyla yaşam standardı arasında ortalama 5,6 kat fark bulunmaktadır.

AB Bölgesi'nin zikredilen GSMH oranı dünya ortalamasının yaklaşık %40'na denk düşmektedir. Söz konusu saptama oldukça önemlidir zira AB çevresindeki devletlerin büyük kısmında iç savaş, siyasi istikrarsızlık ile dini/mezhepsel ve etnik baskılar dolayısıyla kaos hâkimdir. Buna ek olarak bir AB vatandaşının GSMH'si ortalama 20.000$, satın alma paritesi ise 18.000$'dır. Buna karşın AB'nin yakın çevresindeki ülke vatandaşları için GSMH ortalama 500$ ve satın alma pariteside 700$'dır. Sırf ekonomik dengeler bile AB'yi mültecilerin hedef noktası yapmak için yeterlidir. Demokratik gelişmişlik, ifade, inanç ve düşünce özgürlüğü gibi hususlar AB'yi cazip hale getiren diğer etmenlerdir. Gelir dağılımları arasındaki uçuruma can güvenliğini tehdit eden iç savaşlar ve siyasi istikrarsızlıklar da eklendiğinde bu durum AB'yi ve birliğin en güçlü ekonomisi olan Almanya'yı kaçınılmaz olarak mülteciler için hedef ülke konumuna getirmektedir.

Bu durumun farkında olan AB,2007 yılından itibaren yakın çevresinde bulunan az gelişmiş ülkelerdeki iç istikrarsızlığı ortadan kaldırmak amacıyla mali yardım temelli İyi Komşuluk Politikası (İKP) *(Good Neighbourhood Policy)*adlı bir program uygulamaya başlamıştır. Fakat son yılların en sorunlu üç bölgesi, Afganistan, Irak ve Suriye AB'nin İKP politikaları kapsamında yer almamıştır. İKP kapsamında verilecek mali yardımların ve teknik desteğin görünen amacı çevre ülkelerde demokrasi, hukukun üstünlüğü, serbest seçimler, düşünce ve ifade özgürlüğü gibi AB prensiplerinin yerleşmesini sağlamak olsa da temel amaçmültecilerin doğdukları topraklarda yaşamaya devam etmelerini sağlayarak AB'ye göçü önlemektir.[39]AB'nin örnek aldığı bu politika 1933 yılından sonra ABD Başkanı Franklin Roosevelt tarafından Latin Amerika ülkeleriyle ilişkilerde uygulanmış ve kısman başarılı olmuştu.[40]

AB'nin 2000'li yıllardan itibaren etkin şekilde uygulamaya koyduğu diğer girişim çevre ülkelerle geri kabul anlaşmaları (GKA) imzalayarak mültecileri kaynak ülkelere, bu mümkün olmazsa çevre ülkelere iade ederek bu yükten kurtulmaktır. Nitekim AB'ye ulaşmak isteyen mültecilerin büyük kısmı Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak kullanmaktadırlar ve düzensiz geçişlerin yaklaşık yarıya yakını Türkiye üzerinden yapılmaktadır. Belirtilen nedenle Türkiye ile GKA imzalanması, mülteci sorunundan kurtulmak isteyen AB açısından mülteci krizinin çözülebilmesi için "*sine quanon"* bir öncelikti.

Daha önce de belirtildiği gibi AB, sınırlarından içeriye sızmaya çalışan mülteci akımlarını kaynak ülkelerde durdurmak bu mümkün olmazsa mültecilerin neden olacağı, kültürel, demografik, sosyal ve ekonomik sorunları sınırdaş ülkelerin sorumluluğuna bırakmak şeklinde bir yol haritası belirlemişti. İKP'ye 2007-2013 yılları asındaki altı yıllık dönem için yaklaşık 12 milyar Avro fon tahsis edilmiştir. Mültecilerin AB sınırlarından çıkartılması için üye ülkelere tahsis edilen fon ise 676 milyon Avro'dur.[41] Belirtilen amaçla AB, 2000'li yılların başından itibaren üyelik görüşmesi yürütmediği yakın çevre ülkelerine vize kolaylığı sağlamak için bu ülkelerden kendi sınırlarına giren mültecilerin bu ülkelerin vatandaşı olsun ya da olmasın geri kabulünü şart koşmaya başlamıştır. AB, yakın çevresinde bulunan ülkelere yönelik teknik ve mali yardımları havuç, vize

[39]Barbé, Esther ve Johansson-Nogués, Elisabeth, "The EU as a Modest 'Force for Good': The European Neighbourhood Policy", International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-), C. 84, No. 1, Ocak 2008, s. 82, 86; İKP kapsamında 2007 yılında Mali destek sağlanan ülkeler: Ermenistan, Azerbaycan, Mısır, Gürcistan, İsrail, Ürdün, Lübnan, Moldovya, Filistin, Tunus ve Ukrayna'dır.
[40]Kalaitzidis, Akis ve W. Streich, Gregory, US Foreign Policy, Greenwood, USA 2011, s. 97-98.
[41]Washington post, Newsweek Interactive, LLC, s. 4.

kolaylığını da sopa olarak kullanmaktadır.[42] Çünkü Türkiye dâhil yakın çevre ülkelerinin GKA imzalayarak AB'yi hedefleyen mülteci yükünü üstlenmesinin sağlanması için vize muafiyeti ve mali yardımlar karşı tarafı motive edebilecek önemli araçlardır.

Dikkat çekici hususlardan bir tanesi AB'nin İKP kapsamında destek sağladığı ve GKA şartı koştuğu ülkelerinden hiçbirinin AB'ye aday ülke olmamasıdır.[43] Birliğe üye olmadan Gümrük Birliği Antlaşması (1995) imzalayan Türkiye, 18 yıl sonra 2013 yılı sonunda gene aynı şekilde GKA'yı imzalamak durumunda kalan tek ülke olmuştur. Bu nedenle Türkiye ile AB arasında imzalanan GKA, AB'nin mültecilerden en az hasarla kurtulma politikası doğrultusunda irdelenmelidir.

Avrupa Birliği-Türkiye Geri Kabul Anlaşması

AB-Türkiye ilişkileri, Avrupa Ekonomik Topluluğuyla imzalanan Ankara Antlaşması (1963) ile başlamıştır. Bundan sonra ilişkiler; Katma Protokol (1970) Topluluğun istediği şekilde, Yunanistan'ın tam üyelik sürecinde (1980), Gümrük Birliği Antlaşmasında (1995) AB'nin müzakere zeminin kabul edildiği, Helsinki Zirvesi'nde (1999) aday ülke statüsüne karşılık Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tam üyeliğine zımnen razı gelindiği, ucu açık müzakere edilen ilk ve tek ülke konumunun kabul edildiği Brüksel Zirvesi (2004), GKA'nın müzakere ve imzası gibi bir süreç içerisinde şekillenmiştir. Uygulamada aksaklıklar yaşansa da AB, GKA ile istediğini elde etmiştir. 2012 yılında ilân edilmiş olan vize muafiyeti eylem planı ile ilgili herhangi bir ilerleme kaydedilememiştir. AB Komisyonu 2015 yılı ortası itibarıyla vize muafiyetini zamana yayarak mümkün olduğu kadar ötelemeye çalışmaktadır. Öyle ki, AB Bakanı Volkan Bozkır, 2015 yılı Haziran ayında *"vize muafiyeti sağlanmazsa antlaşmanın [tek taraflı olarak] iptal edileceğini"* beyan etmiştir.[44]

Türkiye-AB GKA görüşmeleri, AB Konseyi tarafından 28 Kasım 2002 yılında açılmış ve resmi müzakereler Türkiye'ye tam üyelilik için adaylık statüsü tanındıktan beş ay sonra, 27 Mayıs 2005 tarihinde Brüksel'de başlamıştı. 2006 yılı sonuna kadar gerçekleştirilen dört müzakere turunda herhangi bir sonuç elde edilemedi, Türkiye, GKA'nın getireceği olumsuzlukların farkında olarak AB'nin taleplerine karşı direnmekteydi. Türkiye'nin direnci üzerine AB, tam üyelik müzakere başlıklarını açmamaya ve Türkiye ile ilişkileri ağırdan almaya yöneldi.[45] Üç yıllık aradan sonra 2009 yılında tekrar başlatılan müzakerelerde, AB 17 Aralık 2009'da yeni bir müzakere metnini Türkiye'ye sundu, yeni metin üzerindeki müzakere turları 2010 Şubat ve Mart aylarında Ankara'da, Mayıs ayında ise Brüksel'de gerçekleştirildi. Son görüşmeler her iki tarafın baş müzakerecileri tarafından yürütülmüş ve bu dönemde Türk vatandaşları için vize muafiyeti sağlanması talep edilmişti. Müzakereler sırasında Konsey, AB üyelerini gidişat ve müzakereler hakkında düzenli olarak bilgilendiriyordu.[46]

GKA ve vize muafiyeti görüşmeleri en başından itibaren Adalet, Özgürlük ve Güvenlik (AÖG) müzakere başlığı altında ilerlemiş, Güney Kıbrıs Cumhuriyeti bu başlığı bloke etmişti, GKA'nın imzalanmasının sağlanabilmesi için AÖG başlığı pozitif gündeme alındı. Hem GKA hem de vize muafiyeti görüşmeleri Türkiye'nin tam üyelik çerçevesinin dışında yürütülüyordu. AB Komisyonu,27 Ocak 2011 tarihinde, uzun süren müzakereler

[42]Barbé ve Johansson-Nogués, a.g.m., s. 87, 90-91.
[43]Official Journal of European Union, 29 March 2012, s. 41.
[44] Bakan'dan AB'ye Vize Resti, Habertürk 22 Mayıs 2015.
[45] Kirişçi, a.g.m.
[46]European Commission, COM(2012) 239 final, Brussels, 22.06.2012. s. 2; Official Journal of the European Union, C. 57, 07 May 2014.

sonrasında Türkiye ile geri kabul anlaşması imzalamak için uzlaşıya varıldığını bildirdikten sonra, AB Adalet ve İçişleri Konseyi 24 Şubat 2012'de müzakereleri onayladı ve 21 Haziran'da Brüksel'de her iki tarafın temsilcileri, üzerinde uzlaşılan metni parafe etti.AB, görüşmeleri Amsterdam Antlaşması (1999) sonrası kendisine verilen yetkiyle AB'nin İşleyişi Antlaşması'nın 218. maddesine göre yürütüyordu.[47]

AB Komisyonu GKA müzakerelerinin tamamlandığı 2013 yılı Nisan ayında Türkiye-Yunanistan sınırının Schengen bölgesinin en zayıf ve güvenlik sorunu yaratan yeri olduğuna karar verdi. Engellenemeyen mülteci akımı nedeniyle Schengen sisteminden çıkartılmakla tehdit edilen Yunanistan ise, Türkiye'nin kendi sınırlarını korumaması nedeniyle sınır güvenliğinin zafiyete uğradığını ileri sürmektedir. Yunanistan 3.000 adası ile AB'nin en uzun deniz sınırı olan ülkesidir ve bu sınırdan AB'ye ulaşmak isteyen düzensiz göçmenlerin büyük kısmı Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak kullanmaktadır. Türkiye ile GKA imzalanmasında bu derece ısrarcı olunmasının nedenlerinden bir tanesi zikredilen görüştür. Zira GKA sayesinde mülteci akımındaki en sorunlu sınır, Yunan adaları dâhil güvenlik altına alınabilecek, kontrol edilemez bir şekilde artan mülteci akımı Türkiye'de durdurulabilecektir.[48]AB Komisyonu, zikredilen anlaşma sonrasında Türkiye'nin bir mülteci depo ülkesi haline gelmesini önemsememiştir. Çünkü AB'nin yakın gelecek planları içinde Türkiye'nin birliğe üye olarak kabul edilmesi bulunmamaktadır. Zikredilen keyfiyet AB liderleri tarafından sık sık dile getirilmektedir.[49]

GKA görüşmeleri devam ederken, Türkiye tarafından AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program doğrultusunda göç ve uluslararası koruma alanında gerekli hukuki ve kurumsal yapının oluşturulmasına yönelik çalışmaları yürütmek üzere 2008 yılında İçişleri Bakanlığı idaresinde görev yapacak olan İltica ve Göç Bürosu kurulmuş, GKA resmen imzalanmadan önce 2013 Nisan ayında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkartılarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü göreve başlamıştır.[50]

Belirtilen düzenlemelerden sonra GKA, 16 Aralık 2013 tarihinde AB İçişleri Komiseri Cecilia Malmström ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu tarafından Ankara'da imzalandı. İmzalanan metinlerin tam adı "Türkiye Cumhuriyeti ile AB Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma" ve "Vize Muafiyeti Diyaloğu Mutabakat Metni" şeklindedir.[51] İmzadan bir gün önce Dışişleri Bakanı Davutoğlu basın mensuplarına; *"anlaşma tarihi bir adımdır ve Türkiye'nin göçmen deposu olacağı yönündeki eleştiriler gerçeği yansıtmamaktadır […] sınırlar modernize edilerek [kaçak mültecilere karşı] AB fonları ile entegre sistemler kurulacaktır"* demiştir.[52] Oysa, AB fonları ile ilgili yazılı taahhüt yoktur. Davutoğlu'nun dile getirdiği beklenti Komiser Malmström'un sözlü beyanlarına dayanıyordu ve GKA'da Türkiye'ye tahsis edilecek mülteci fonlarının artırılması ile ilgili doğrudan bir kayıt da yer almıyordu.[53] Dolayısıyla zikredilen fonlar daha önceki yıllarda yaşandığı gibi Yunanistan ya da Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tarafından kolaylıkla bloke edilebilecektir. GKA'nın imzası esnasında yaşanana benzer bir durum Helsinki Zirvesi'nde (1999) Türkiye'ye adaylık statüsü

[47]Aynı yerde.
[48]Petkova, Lenka, "EU's Readmission Agreement and Visa Liberalization Talks with Turkey: Backing up Turkey's Protracted way to the EU", Gobal Political Trends Center, August 2012, s. 8.
[49]Merkel Vazgeçmiyor: 'AB Üyesi Olamazsınız', Cumhuriyet 9 Ekim 2015. s. 9.
[50] TC Resmi Gazete, S: 28615, 11 Nisan 2013.
[51] Ayın Tarihi, Aralık 2013, s. 36.
[52] Davutoğlu Külfet AB ile Paylaşılacak, Milliyet 16 Aralık 2013, s. 20.
[53]European Commission, "Statement by Cecilia Malmström on the Ratification of the EU-Turkey Readmission Agreement by the Turkish Parliament", Brussels, 26 June 2014; TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 3. Oturum.

tanınırken de yaşanmıştı. Adaylık için şart koşulan Ege ve Kıbrıs konusundaki yükümlülüklere itiraz edilmiş Finlandiyalı AB Dönem Başkanı Paavo Lipponen Türkiye'nin kaygılarını yatıştıran bir mektup vererek krizin aşılmasını sağlamıştı.[54] Fakat daha sonra bu mektubun iyi niyet gösterisi ötesinde hiçbir bağlayıcılığının olmadığı anlaşılmıştı. 12 yıl sonra tarih bir kez daha Türkiye'nin beklentilerinin aksine tekerrür etmiştir.

AB Bakanı Egemen Bağış ise, imzadan birkaç gün önce Almanya'da *"geri kabul anlaşması sadece Türkiye üzerinden geçtiği kanıtlanabilen üçüncü ülke vatandaşlarını kapsayacak […] sınırların güvenliği için yeni bir birim kurulacak"* demişti.[55] GKA'nın imzalanmasından 2015 yılı Ekim ayına kadar geçen sürede zikredilen sınır güvenlik birimi kurulamamış, vize muafiyeti konusunda ise AB yetkililerinden ileriye yönelik ümit verici bir beyan gelmemiştir.

Her ne kadar AB'nin mülteci açmazının çözümünde olmazsa olmaz statüsünde bulunsa da AB'nin iki büyük devleti, Almanya ile Fransa GKA karşılığında Türk vatandaşlarına vize muafiyeti tanınması görüşmelerine karşı çıkarak muhalif bir tutum takındılar. Avrupa Parlamentosu'nun (AP) Alman Raportörü Renate Somme ise 2014 yılı başında, *"vize muafiyeti beklentisinin gerçekçi olmadığını"* söyleyerek AB'nin niyetini ortaya koydu.[56] 2015 yılı Ekim ayında Suriyeli mülteci krizinin neden olduğu açmazın üstesinden gelinemediği için vize muafiyeti konusunda olumlu mesajlar verilmeye başlandı. Buna karşın Türkiye'nin tam üyeliğine yönelik olumsuz tutumlar devam ettiriliyordu. Örneğin, 2015 yılı Ekim ayı başında Almanya Şansölyesi Angela Merkel, *"mülteci krizinin çözümü için Türkiye'ye ihtiyaç duyduklarını fakat Türkiye'nin AB üyeliğinin söz konusu olamayacağını"* söyledi.[57] Merkel'in sözleri Türkiye'ye yönelik AB politikalarının altında yatan düşünceyi de açıkça ortaya koymuştur.

Türkiye, GKA ile geçiş ülkesi olma statüsünü kaybederkenfarklı ülkelerden gelen mültecilerin ve özellikle Suriyeli mültecilerin depo ülkesi statüsüne razı olmuştur.[58] Dünya Bankası raporuna göre; Türkiye dışarıya işçi gönderen bir ülke iken, 2007 yılından itibaren, dışarıdan düzensiz göçmenlerden oluşan işgücü ithal eden bir ülke haline gelmiştir.[59] Türkiye'nin hedef ülke konumu 2013 AB ilerleme Raporu'nda da teyit edilmiştir.[60]

Birleşmiş Milletler Örgütü Mülteciler Yüksek Komiserliği Suriyeli sığınmacı akımını son yüzyıldaki en büyük mülteci hareketi olarak nitelemektedir. 2015 yılı Haziran ayı itibarıyla resmi rakamlara göre Türkiye'de 1.850.000 Suriyeli mülteci bulunmaktaydı. Bu rakam aynı yılın Ekim ayında Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından 2.200.000 olarak açıklanmıştır.[61] Açıkça görüldüğü gibi son dört ay içerisinde 350.000 Suriyeli mülteci daha yasal yollardan Türkiye'ye giriş yapmıştır. Türkiye'nin en uzun kara sınırı olan Suriye hududu 911 kilometrelik bir uzunluğa sahiptir ve tüm sınır hattı çok iyi bir şekilde

[54] Demirtaş, Serkan, "Sınır Sorunları Lahey'e", Cumhuriyet, 12 Aralık 1999. s. 1; Adaylığın Perde Arkası, Cumhuriyet 12 Aralık 1999, s. 11.
[55] Egemen Bağış: 'Sınır Güvenliği için Yeni Bir Birim Kuracağız', Milliyet 14 Aralık 2013, s. 14.
[56] AB'den Vize İçin Olumsuz Sinyal, Cumhuriyet 28 Şubat 2014, s. 14.
[57] Merkel Vazgeçmiyor: 'AB Üyesi Olamazsınız', Cumhuriyet 9 Ekim 2015. s. 9.
[58] Kirişçi, Kemal, Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınavı, Çev. Sema Karaca, USAK & Brookings Enstitüsü, Haziran 2014.
[59] Düvell, Franck, "Turkey's Transition to an Immigration Country: A Paradigm Shift", Insight Turkey, SETA Foundation for Political, Economic and Social Research, Güz 2014, s. 87.
[60] Türkiye 2013 İlerleme Raporu, Avrupa Komisyonu, Brüksel, 16 Ekim 2013, s. 65.
[61] Mülteci Tablosu Böyle Süremez, Hürriyet 6 Ekim 2015. s. 1.

korunamamaktadır.[62] Dolayısıyla düzensiz olarak Türkiye'ye girmiş olan Suriyeli ya da Iraklı mülteci sayısı resmi rakamın oldukça üstündedir.

Mülteci krizini Türkiye topraklarında çözebilmek ve mültecileri bu ülkede tutabilmek için 2015 yılı Ekim ayı başında Brüksel'i ziyaret eden Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan AB yetkilileri Türkiye'nin bir göç eylem planı kabul etmesini talep ederek böyle bir planın sayıları iki milyonu aşan Suriyeli mültecilere Türkiye'de çalışma hakkı verilmesi, Türkiye topraklarında büyük iltica merkezleri açılması ve TC Sahil Güvenlik güçlerinin sınır kontrollerini sıkılaştırarak, düzensiz göçmenlerin Türkiye topraklarında ikametinin sağlanması gibi hususları içermesi gerektiğini istemişlerdir.[63] Bunun karşılığında vize muafiyeti görüşmelerinin ilerletilmesi ve Türkiye'ye daha önceki yıllarda kullanılamayan AB fonlarından yaklaşık bir milyar Avro yardım sağlanması öngörülmüştür. Açıkça görüldüğü gibi AB karar alıcıları mülteci krizini en az maliyetle Türkiye'ye çözdürmeye, Suriyeli mültecilerin getireceği yükü faydacı ve ben merkezli bir politikayla Türkiye'ye yüklemeye yönelik bir politika izlemektedir.

Geri Kabul Anlaşması'nın İçeriği

Geri kabul anlaşması müzakereleri başladığında Türkiye-AB arasında ciddi bir güven bunalımı vardı. İlişkilerde son üç yılda durgunluk yaşanıyordu ve AB müzakere başlıklarını açma iradesi göster(e)miyor, Türkiye gerekli adımları at(a)mıyordu. Bu durum müzakerelerde Türkiye'nin elini zayıflatmıştı. Nitekim kamuoyunun, AB ile ilişkilerin üyelik ve serbest dolaşım perspektifinde yürütüldüğüne ikna edilmesi gerekiyordu ve zikredilen beklenti de imza aşamasında hükümet üzerinde baskı vazifesi görerek etkili oldu.[64] İmzadan sonra onay süreci başladı, GKA ilk olarak TBMM İçişleri, AB Uyum ve en son Dışişleri Komisyonlarında ele alındı, hükümetin komisyonlardaki oy çokluğu sayesinde TBMM'ye sevk edildi. Muhalefet partileri, Komisyon ve TBMM görüşmelerinde GKA ile Türkiye'nin kazanımlarının altının boşaltıldığını ve anlaşmanın iddia edildiği gibi vize muafiyeti getirmediğini ileri sürüyorlardı.[65] AB ise, GKA'yı vakit geçirmeden onaylayarak 7 Mayıs 2014 tarihinde Resmi Gazete de yayınlamıştı.[66] GKA, komisyonlardaki görüşmelerin ardından onay için TBMM'ye geldikten sonra, 25 Haziran'da 6547 sayılı kabul kanunu ile TBMM'de onaylanarak, 28 Haziran 2015 tarihinde Resmi Gazetede yayınlandı.[67] Anlaşmaya, oylamada hazır bulunan 214 milletvekilinin 193'ü evet, 21'i ret oyu vermiştir.[68]Anlaşma Mayıs ayında AB tarafından onaylandığı için 7 Ağustosta tüm formaliteler tamamlanarak 1 Eylül 2014 tarihinde resmi olarak yürürlüğe girdi.[69] Bu nedenle üçüncü ülke vatandaşları için geri kabul zorunluluğu üç yıl sonra;2017 yılı Eylül ayında başlayacaktır. Buna karşın imza sonrası kontrolden çıkan Suriyeli mülteci krizi anlaşmanın yürürlüğünü Türkiye açısından başa çıkılmaz bir sorun haline getirecektir.

Sekiz bölüm ile 25 maddeden oluşan GKA'nın ekler kısmında altı ek ve gene aynı sayıda ortak deklarasyon bulunmaktadır. Dibace kısmında müzakere süreci ve AB

---

[62] Erdoğan, M. Murat, "Perceptions of Syrians in Turkey", Insight Turkey, SETA Foundation for Political, Economic and Social Research, Güz 2014, s. 65.
[63] Cerrahoğlu, Nilgün, "Dünya Liderliğinden AB Sınır Bekçiliğine", Cumhuriyet 6 Ekim 2015. s. 10.
[64] Kirişçi, Kemal, "Will the Read mission Agreement Bringthe EU Turkey Together or Pull Them Apart", Center for European Policy Studies, 4 February 2014.
[65] TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014. 1. Oturum.
[66]Official Journal of the European Union, C. 57, 07/05/2014. L134/3.
[67] TC Resmi Gazete, S. 29044, 28 Haziran 2014, s. 50.
[68] TBMM Tutanakları, 25 Haziran 2014, 4. Oturum.
[69]Official Journal of the European Union, 06/09/2014. L267/1.

yasalarına uygunluk hakkında bilgi verilmektedir. Hatime kısmında ise, her iki tarafın, altı ay önceden karşı tarafa yazılı bildirim yapmak suretiyle GKA'yı iptal edebileceği hükme bağlanmıştır.[70] Anlaşmanın Türkiye açısından en olumlu maddesi hatime kısmındaki bu paragraftır. İkinci lehtar madde, Türkiye'nin topraklarından ya da Türkiye'de ikamet ettikten sonra AB'ye giren üçüncü ülke vatandaşlarını geri alma zorunluluğunun GKA'nın yürürlüğe girmesinden, üç yıl sonra başlayacak olmasıdır.[71] Türkiye'nin geri kabul anlaşması imzaladığı üçüncü devletler ile vatansızların geri iadesi ise anlaşma yürürlüğe girdikten sonra başlayacaktır. Anlaşmaya göre; normal şartlar altında, talepte bulunan devletin gözaltı süresinin daha kısa olması durumu hariç AB üyesi devletin geri kabul talebine Türkiye 25 takvim günü içerisinde cevap verecek, başlangıç süresi 60 takvim gününden uzun olamayacaktır.[72]

Üç yıl sonra başlayacak olan geri kabul uygulaması Türkiye'nin 3-3,5 yıl içinde kendi vatandaşları için istediği vize muafiyeti ile uyumludur ve AB Bakanlığı tarafından da zikredilen keyfiyete dikkat çekilerek, *"Türkiye'nin tam vize muafiyeti sağladıktan sonra GKA'yı imzaladığı"* bildirilmiştir.[73] Oysa, GKA ile Türkiye üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabulünü taahhüt etmiştir, Türk vatandaşlarının Schengen bölgesinde serbest dolaşımı anlamına gelecek vize muafiyeti ise tamamen AB'nin inisiyatifindedir ve anlaşmada bu konuya ilişkin bağlayıcı herhangi bir taahhüt yoktur.

Anlaşmanın dibace kısmında; İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın GKA'nın dışında kalacağı kayıt altına alınmıştır.[74] Geri kabul metinleri 3-6. maddelerdir ve bu maddeler kâğıt üzerinde mütekabiliyet getirenfakat uygulaması olası olmayan maddelerdir. 3-5. maddeler Türk ya da AB vatandaşları, 4-6. maddeler üçüncü ülke vatandaşları ya da vatansızlarla ilgilidir. "Vatandaşlar" tanımına vatandaşlıktan çıkmış eski vatandaşlar da dâhildir ve kendi vatandaşlarının geri kabul şartına aile üyeleri ile evli ve reşit olmayan küçük çocuklar da eklenmiştir.[75] Bu madde AB ülkelerinde yaşamakta olan Türk vatandaşları için çok sayıda olumsuzluğu da beraberinde getirecektir. Zira AB ülkelerinde yaşamakta olan, düzenli ikamet konumlarını muhafaza edemeyen ve yasal ikamet haklarını bir şekilde kaybeden Türk vatandaşları kolaylıkla sınır dışı edilebilecektir.[76] Oysa şimdiye kadar Türkiye-AB arasındaki hukuk 1980 yılında imzalanan 1/80 ve 3/80 Ortaklık Konseyi Kararları bağlamında yürüyor, bu kararlar uygulamada Türk vatandaşlarına belli güvenceler sağlıyordu. Belirtilen nedenle GKA,üç yıl sonra kazanılmış hakları geri götürerek tescilli hakların altını boşaltabilecektir.[77]

Anlaşmanın üçüncü maddesinin beşinci fıkrasına göre Türk vatandaşlarının geri iadesi iade edilenin rızası alınmadan gerçekleştirilecektir ve iade isteyen ülkedeki Türk konsolosluğu üç iş günü içerisinde ilgili vatandaşa Türkiye'ye giriş için gerekli seyahat iznini sağlamakla mesul olacaktır.[78] Dördüncü maddedeki düzenlemeye göre; Türk vizesi ile AB'ye giren, Türkiye'de ikamet izni olan, Türkiye'de kaldıktan ya da doğrudan Türkiye üzerinden AB'ye giren üçüncü ülke vatandaşları yada vatansızların geri kabul edilmesi

[70]European Commission, COM(2012) 239 final, Brussels, 22.06.2012. s. 3, 28.
[71]Aynı yerde, Madde 3, 24.
[72]Aynı yerde, s. 4, 27. Madde 24.
[73] Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları, AB Bakanlığı Yayını, Ankara, s. 7.
[74]European Commission, COM(2012) 239 final, Brussels, 22.06.2012. s. 5. Madde 2, 3.
[75]Aynı yerde, s. 9-15.
[76]Readmission Agreement, Article 3; TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 1. Oturum.
[77] TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 1. Oturum.
[78]European Commission, COM(2012) 239 final, Brussels, 22.06.2012. s. 11. Madde 3/5.

mecburidir. Buna karşın Türkiye'deki uluslararası havaalanlarından transit geçen ya da AB bölgesinde vize verilen mültecilerin geri kabulü zorunlu değildir.[79]

Anlaşmanın altıncı maddesi, aynı yükümlülükleri AB Ülkeleri için de geçerli kılmıştır.[80] AB Bakanlığı bu maddeye dayanarak GKA'nın mütekabiliyet temelinde imzalandığını ileri sürmektedir. Zikredilen sav kuramsal olarak doğrudur fakat uygulamada tam tersi bir durum yaşanacaktır. Çünkü müreffeh bir ekonomiye ve ileri demokrasiye sahip AB bölgesinden herhangi bir AB vatandaşı ya da üçüncü ülke vatandaşının mülteci olarak Türkiye'ye gelmesi çok düşük bir olasılıktır ve belirtilen nedenle iki olgu arasında mütekabil karşılaştırma yapılması olası değildir. Zikredilen keyfiyetin AB de farkında olduğu için mütekabiliyet itiraz edilmeksizin kabul edilmiştir.

Anlaşmanın yedinci, sekizinci, dokuzuncu ve onuncu maddeleri iade edilecek kişilerin milliyetlerinin belirlenmesi ile ilgili formaliteleri, on birinci madde ise GKA'nın geri yürütülebilmesi için gerekli hükümleri belirlemektedir. On ikinci ve on üçüncü maddeler ise geri iade prosedürlerini düzenlemektedir.[81] 14.-21. maddeler geri iade edilenlerin durumu, iade şekli ve mültecilerle ilgili veri saklama usullerini düzenlemektedir.[82] 23. madde GKA'nın uygulanması, özellikle kurumsal ve yapısal kapasite iyileştirmesi için AB'nin Türkiye'ye mali destek sağlaması hükmünü getirmiştir. Fakat desteğin miktarı ya da hangi şartlarda sağlanacağı hakkında bilgi verilmemiştir.[83] 24. maddeye göre; Anlaşmanın bir süresi yoktur fakat altı ay önceden bildirilerek AB ya da Türkiye tarafından iptal edilebilir.[84] Daha önce de vurgulandığı gibi bu madde GKA'nın en olumlu hükmüdür zira Türkiye altı ay önceden bildirmek suretiyle GKA'nın getireceği ağır yükten az bir hasarla kurtulabilecektir.

GKA'nın altı eki bulunmaktadır; bunlardan ilki milliyetin ispatı için gerekli belgeleri, ikincisi milliyetin belirlenmesi için kullanılacak belgeleri, üçüncüsü üçüncü ülke vatandaşları ile vatansızların geri kabulü için gerekli belgelerin listesini, dördüncüsü milliyetin kabulü için ilk başta kullanılacak belgeleri, beşincisi geri iade formunu ve gerekli bilgileri, altıncısı ise geri iade usul formunu düzenlemektedir.[85] Son kısımdaki altı ortak deklarasyon ise genel düzenlemelerle ilgilidir. İlk ortak deklarasyon, vize politikasını AB Adalet Divanının (ABAD) kararları ile 23 Kasım 1970 tarihli Ek Protokol hükümlerine göre hizmet sağlayıcıların serbest dolaşımı ile ilgili olarak ele almaktadır fakat bağlayıcı herhangi bir hükümden yoksundur. İkinci ortak deklarasyon, geri iade isteyen devletlerin kaynak ülkeyi de bilgilendirerek iadeyi buraya yapmakla yükümlenmesini, üçüncüsü miktar belirtmeksizin Türkiye'nin AB mevzuatına uyumu ile GKA için sağlanacak mali desteği, sınır kontrol, gözetleme ekipmanlarını, dördüncüsü GKA'nın Danimarka topraklarında uygulanmayacağını, beşincisi Norveç ve İzlanda ile AB arasında imzalanan Schengen Anlaşması'nın (1999) uygulanması amacıyla Türkiye'nin aynı GKA'yı bu iki ülke ile de akdetmesinin gerektiği, altıncısı, İsviçre ile imzalanan Schengen Anlaşması (2008) kapsamında bu ülke ile Türkiye arasında da aynı GKA'nın imzalanmasını, ve Liechtenstein Prensliği ile AB arasındaki Schengen Anlaşması (2011) kapsamında Türkiye ile bu ülke arasında da aynı GKA'nın imzalanmasını hüküm altına almaktadır.[86]

[79]Aynı yerde, s. 12. Madde 4/5 (a-c).
[80]Aynı yerde, s. 12. Madde 6/1-5.
[81]Aynı yerde, s.16-20. Madde 7-13.
[82]Aynı yerde, s. 20-26. Madde 14-21.
[83]Aynı yerde, s. 27. Madde 23.
[84]Aynı yerde, s. 27-28. Madde 24.
[85]Aynı yerde, s. 29-38. Ek 1-6.
[86]Aynı yerde, s. 39-45.

Geri Kabul Anlaşması ve Vize Muafiyeti Diyaloğu

Vize Muafiyeti Diyaloğu Mutabakat Zaptı, GKA ile aynı gün 16 Aralık 2013 günü imzalandı ve yaklaşık 20 yıl önce imzalanan Gümrük Birliği Antlaşması ile benzer olarak kamuoyuna "milat niteliğinde büyük bir başarı", "anlaşma şartlarına uyularak üç ya da üç buçuk yıl içinde vize muafiyetinin elde edileceği" şeklinde duyuruldu.[87] Buna karşın AB, daha önce GKA imzaladığı Ukrayna ve Sırbistan ile bu yöndeki anlaşmayı daha sonra hayata geçirdiği Arnavutluk, Bosna Hersek, Makedonya ve Karadağ ile vize muafiyeti ve geri kabul anlaşmasını eşzamanlı olarak imzalamış ya da kısa bir süre sonra zikredilen devletlerin vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı vermiştir. Böylece 2010 yılı sonunda bu Balkan ülkeleri vize muafiyetinden yararlanmaya başlamıştı.[88] Buna ek olarak AB Karayipler ve Pasifik bölgelerindeki adalar dâhil 19 ülkeye vizeyi kaldırmış, üyelik müzakereleri devam eden Türkiye'ye ise vize muafiyetinin ele alınabilmesi için GKA'nın yürürlüğe girmesini şart koşmuştur. Müzakereler esnasında AB Komisyonu tarafından, vize muafiyeti için takip edilecek yöntemi belirleyen "Türkiye ile Vizesiz Bir Rejime Doğru Yol Haritası" adlı 19 sayfalık biryol haritası hazırlandı.[89] Bu belge "Meşruhatlı Yol Haritası (MYH)" olarak da bilinmektedir.

MYH'de, vize muafiyeti sürecinin komisyon tarafından açıklanan şartlar temelinde GKA ile eşzamanlı olarak yürüyeceği ve GKA yükümlülüklerinin üstlenilmesi oranında ilerleyeceği kaydedildi. Komisyonun, Türkiye'nin gerekli yükümlülükleri yerine getirmesi ile ilgili olarak AB Konsey ve Parlamentosuna düzenli raporlar sunması kararlaştırıldı.[90] MYH'deki koşullar vize muafiyetinin de Türkiye'nin AB üyelik perspektifi gibi tamamen AB'nin inisiyatifinde ucu açık bir süreç olacağını göstermektedir. GKA'yı AB adına imzalayan Cecilia Malmström, GKA TBMM'de onaylandıktan bir gün sonra 26 Haziran 2014 tarihinde vermiş olduğu beyanatta:*"GKA'nın tam ve etkili olarak uygulanması vize muafiyetinin en önemli gereklerinden bir tanesidir"* diyerek AB Komisyonu'nun asıl niyetini ortaya koydu.[91]Benzer şekilde 2013 ve 2014 ilerleme raporlarında da "vize muafiyetine" yönelik bağlayıcı bir açıklama ya da kayıt yer almadı.[92]

MHY'de sınır güvenliği ile Türkiye'deki vize rejimi konusunda istenilen iyileştirmeler yapılmadan muafiyetin söz konusu olamayacağı belirtilmiştir. Açıkça görüldüğü gibi MHY'de vize muafiyetini garanti eden herhangi bir hüküm yoktur ve AB de böyle bir yükümlülüğü üstlenmek niyetinde değildir.[93] Bunun yerine vize için istenilen belgelerin azaltılması, vize ücretinin bazı gruplar için 60 Avro'dan 35 Avro'ya indirilmesi, çok girişli vizelerin kolaylaştırılması ile yetinilmesi planlanmaktadır. Türkiye'nin Schengen kod listesindeki yeri GKA sonrasında da değiştirilmemiştir.

Vize muafiyeti için GKA'nın şartlarının tamamının etkili olarak yerine getirilmesi, kişisel verilerin korunması, biyometrik seyahat belgeleri, sınır kontrollerinde işbirliği, mültecilerin korumasında coğrafi sınırların kaldırılması ile bazı antlaşmaların ve

[87] Özkan, Işıl, "AB Türk Vatandaşlarına Vize Muafiyeti Sağlayacak mı?", Cumhuriyet, 1 Haziran 2014, s. 2.
[88] Kirişçi, Kemal, "Will the Readmission Agreement Bring the EU and Turkey Together or Pull Them Apart?" http://www.brookings.edu/research/opinions/2014/02/04-readmission-agreement-eu-turkey-kirisci,(24.06.2015); Ülker, a.g.m., s. 12.
[89]Roadmap Towards A Visa-Free Regime With Turkey, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20131216_01_en.htm,(26.06.2015).
[90]Aynı yerde.
[91]European Commission, "Statement by Cecilia Malmström on the Ratification of the EU-Turkey Readmission Agreement by the Turkish Parliament", Brussels, 26 June 2014.
[92] Bkz. Türkiye 2013 İlerleme Raporu, Avrupa Komisyonu, Brüksel, 16 Ekim 2013; Türkiye 2014 İlerleme Raporu, Avrupa Komisyonu, Brüksel, 08 Ekim 2014.
[93] TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 3. Oturum.

protokollerin imzalanması gerekmektedir. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmelerine uygun olarak mülteci statüleri ile ilgili coğrafi kısıtlama koymuştur ve Avrupa dışından gelenlere "mülteci" değil "şartlı mülteci" hakkı tanınmıştır. Bu kapsamdaki tanıma göre; Cenevre Sözleşmesi'nin mülteci tanımındaki şartlara haiz olduğunu iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye'den uluslararası koruma talebinde bulunan kişiler/topluluklar şartlı mültecidir ve zikredilen kapsamdaki kişiler/topluluklar üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de ikamet edebilirler.[94]

Bu yaklaşım, inisiyatifi Türkiye'ye değil üyelik müzakerelerinde olduğu gibi ucu açık bir şekilde AB'ye bırakmaktadır. Buna karşın, üye ülkeler uygulamada sorun çıkarsa da, ABAD'ın Demirel (1987), Sevinç (1990), Eroğlu (1994), Derin (2007), Soysal (2009), Aktaş (2011) ve Kahveci (2012) kararlarının oluşturduğu içtihat kapsamında Ortaklık Antlaşması (Ankara Antlaşması, 1963) bağlamında vize kolaylığından yararlanılması yönünde Türk vatandaşları lehine ilerleme sağlanmıştı.[95] GKA'nın dibace kısmında ABAD kararlarına dikkat çekilmiştir. Fakat bağlayıcı hükümlere yer verilmemiştir. Oysa ABAD kararlarının oluşturmuş olduğu içtihat AB ülkelerini Türk vatandaşlarına yönelik vize uygulamalarını iyileştirilmeye zorlamaktadır ve gelecekte ABAD'ın daha bağlayıcı kararlar vermesi beklenebilir.[96] Dibacedeki vurguya rağmen GKA, Avrupa'da yerleşmiş olan Türk vatandaşlarının kazanılmış haklarını da geriye götürmüş, AB'nin kendi vatandaşlığına geçmemiş ya da basit mahkûmiyetler almış veya oturum süresi dolup yeni oturumu onaylanmamış Türkleri sınır dışı etme mevzuatını kolaylaştırmıştır. Gelinen durum AB ülkelerinde yaşamakta olan Türkler arasında tedirginliğe neden olmuştur.[97]

Vize muafiyeti konusunda AB'den gelen olumsuz beyanlar kamuoyunda rahatsızlığa neden oldu ve GKA'nın getirileri sorgulanmaya başlandı. Bunun üzerine AB Bakanlığı bir kitapçık yayınlayarak GKA'nın getirecek olduğu kazanımları halka duyurdu. Kitapçıktaki en ilgi çekici ayrıntı GKA'nın mütekabiliyet esasına dayalı olduğu ve AB'den Türkiye'ye girecek yasadışı düzensiz *(irregular)* mültecilerin bu ülkeler tarafından geri alınacağının belirtilmesidir.[98] Bu retorik dikkatle irdelenmesi gereken bir yaklaşımdır zira AB'ye bir kez giren üçüncü ülke vatandaşlarının Türkiye'ye sığınma ihtimali çok düşüktür.

Meşruhatlı Yol Haritası'nda (MHY) vize muafiyeti ile ilgili dört ana başlık belirlenmiştir. Bunlardan ilki seyahat belgeleriyle alâkalıdır ve pasaportların AB standartlarına getirilmesi, çalıntı ya da kayıp pasaportların düzenli olarak AB'ye bildirilmesi, pasaport memurlarının etik kurallara uyması gibi yükümlülükler getirmektedir. İkinci başlık, mülteci yönetimi ile ilgilidir ve vize muafiyeti için Türkiye'den, sınırlarının titiz bir şekilde korunmasını, gözetlenmesini, yasadışı giriş ve çıkışların engellemesini; 27 Mart 2006 tarihinde kararlaştırılan "Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetimi Eylem Planının Uygulanması" kararına uyulmasını, AB ülkeleriyle işbirliği ve bilgi paylaşımı yapılmasını, AB üyesi olmayan kaynak ülke vatandaşlarına sınırda vize verilmesi uygulamasından vazgeçilmesini, daha güvenli vize bandrollerinin kullanılmasını, tüm AB ülkesi vatandaşları için aynı vize rejiminin uygulanmasını, 1951 Cenevre Protokolüne konulan coğrafi sınırlamanın kaldırılmasını, mültecilerin statüsü ile ilgilenecek bir birim kurulmasını, iltica hakkı tanınan mültecilerin tüm devlet

[94]http://www.goc.gov.tr/icerik3/sartli-multeci_409_546_550 (18.11.2015).
[95] http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=953&langId=en&intPageId=1223,(14.06.2015).
[96]European Commission, COM(2012) 239 final, Brussels, 22.06.2012. s. 8; Bürgin, a.g.m., s. 9.
[97] Ülker, a.g.m., s. 12; Özkan, Yusuf, Türkler de Geri Yollanacak, Cumhuriyet 21 Aralık 2013, s. 10.
[98] Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları, AB Bakanlığı Yayını, Ankara. s. 1.

imkânlarından yararlanmasının sağlanmasını, yasadışı mülteci akımının engellenmesini ve kaynak ülkelerle GKA'ların imzalanmasını şart koşmaktadır.[99]

Üçüncü başlıkta getirilen koşullar ise kamu düzeni ve güvenliği ile ilgilidir. İnsan kaçakçılığıyla alakalı sözleşmenin imzalanması, yeterli bir alt yapı oluşturulması, EUROJUST, OLAF ve EUROPOL gibi kurumlarla etkili işbirliği yapılması, verilerin korunması bu başlığın genel hükümlerini oluşturmuştur. Dördüncü başlık, temel haklarla ilgilidir. Türk vatandaşlarının ayrım gözetilmeden yerleşme özgürlüğü, Türk vatandaşlığına geçmek için gerekli şartların belirtilmesi, güvenli seyahat belgelerinin hazırlanması dördüncü başlığın önemli hükümleridir.

Meşruhatlı Yol Haritası'ndaki diğer koşullara göre Türkiye; 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne koymuş olduğu doğu sınırlarından geleceklerin mülteci kabul edilmemesi şeklindeki coğrafi sınırlamayı AB'ye tam üye olurken gözden geçirecek ve AB'nin vize politikası tam üyelikten sonra üstlenilecek, uluslararası anlaşma ve sözleşmelerin vize muafiyeti ile GKA'nın düzgün işlemesiyle ilgili olanlara taraf olunacaktır.[100] 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne konulan coğrafi sınırlama ile sadece Avrupa Konseyi üyesi ülkeler ile Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek diğer ülkelerden gelen mültecilere sığınma hakkı verilecektir. Ancak zikredilen sınırlama uluslararası koruma arayan kişilere kalıcı çözümler sağlanmasının önünde bir engel oluşturmaz.[101] AB Bakanı Volkan Bozkır, TBMM'deki konuşmasında Türkiye'nin AB üyesi olmadan önce coğrafi sınırlamayı kaldırmayacağını söylemiştir.[102] Bu bildirimde AB'den gelen ve vize muafiyetiyle ilgili geleceğe dair umut vermeyen mesajlar etkili olmuştur.

Komisyon, AB Parlamentosuna, üye ülkelere ve Konsey'e Türkiye'nin yukarıdaki başlıkları yükümlenmesi ile ilgili bilgi verecek raporunu hazırlarken, Schengen vizesi reddedilen, AB ülkelerinde yasadışı olarak bulunan ya da yasadışı yollarla AB'ye giren Türk vatandaşları, Türkiye'den geçerek AB'ye giren yasadışı üçüncü ülke vatandaşı mültecilerin sayısı ve Türkiye'nin almış olduğu tedbirleri değerlendirme kriteri olarak kullanacaktır.[103]

Yukarıda açıklanan kriterlerin tamamlanmasından sonra AB, Türk vatandaşlarına vize muafiyeti tanımayı kabul etmiştir. Fakat son aşamada Yunanistan, Almanya, Fransa veya Türkiye tarafından tanınmayan GKRY'nin söz konusu kararı veto edeceği düşünülebilir. Vize muafiyet kararları nitelikli oy çokluğu ile alındığı için muhalif birkaç devletin karşı çıkması muafiyet kararını engelleyemeyecektir. Çünkü vize politikaları ile ilgili kararlar oy birliği değil nitelikli oy çokluğu ile alınmaktadır. Türkiye yol haritasındaki gerekli şartları yerine getirdikten sonra AB Komisyonu 539/2001 Sayılı Tüzüğünde gerekli düzenlemeler yapılarak vize muafiyeti yürürlüğe girebilecektir. Oysa muafiyetin yürürlüğe girmesi son tahlilde tamamen AB'nin inisiyatifindedir.

AB verilerine göre; Türkiye 2012 yılında vatandaşı olmayan kişilere 232.158 oturma izni vermiştir. 2013'ün ilk yedi ayında oturma izni verilen kişi sayısı 195.957'dir. 2012 yılında yakalanan mülteci sayısı 47.510, 2013'ün ilk yedi ayında yakalananları sayısı 21.332 kişidir. Bunlardan 37.119 kişi sınır dışı edilmiştir. Türkiye'den doğrudan AB'ye geçerken birliğin kolluk güçleri tarafından yakalanan mülteci sayısı 2012 yılında 37.531

[99]Roadmap Towards A Visa-Free Regime With Turkey, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20131216_01_en.htm, (26.06.2015).

[100] Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları, AB Bakanlığı Yayını, Ankara. s. 4-5.

[101] TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [Kitapçığı], 2014. s. 42.

[102] TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 2. Oturum.

[103]Roadmap Towards A Visa-Free Regime With Turkey, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20131216_01_en.htm,(26.06.2015).

olmuştur. AB'ye yasadışı şekilde geçişlerin oranında iki yılda %33'lük bir düşüş vardır.[104] Oysa, vize uygulamaları çok sıkı olmadığından ve sınır güvenliği zafiyetlerinden dolayı Türkiye'ye gelen mülteci sayısı hızla artmıştır. AB'ye geçişlerin azalması Türkiye'nin bir hedef ve depo ülkesi olduğunun en açık kanıtıdır.

AB Komisyonu MHY'deki yükümlülüklerin üstlenilmesi ile ilgili ilk raporunu 2014 yılı sonunda Konsey'e ve AP'ye sundu. Vize muafiyeti yolunda önemli bir belge olan 40 sayfalık ilk raporda; birinci başlıktaki kriterlerin henüz karşılanmadığı, fakat bu yükümlülüklerin üstlenilme kapasitesi olduğu, parmak izlerinin henüz pasaport ciplerine işlenmediği; ikinci başlık olan mülteci idaresinin sınırların uzunluğu ve coğrafi zorluklar nedeniyle kolay kontrol edilemeyeceği, Suriye ve Irak krizlerinin bu durumu imkânsız hale getirdiği, yeni kurulmuş olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün ileriye yönelik adımlar olduğu fakat bu başlığın da kısmen yerine getirilebildiği kaydedilmiştir.[105]

Raporun kamu düzeni ve güvenliği ile ilgili üçüncü başlığı alanında ise, Türkiye'deki işleyişten kaynaklanan sorunlar ile AB hukukuna uyumda yaşanan yetersizliklere dikkat çekilerek yükümlülüklerin tam olarak üstlenilemediği kaydedilmiştir. Veri koruma ile ilgili başlıkta ilerleme sağlanamadığı bir sonraki başlık olan temel haklar ile ilgili önemli gelişme kaydedildiği olumlu adımlar atıldığı bazı yükümlülüklerin tamamlandığı belirtilmiştir.[106] Son başlık düzensiz göçmenlerin geri kabulü ile ilgilidir ve vize muafiyeti diyaloğunun en hassas kısmı bu başlık altında yer almaktadır. Zikredilen başlıkta AB-Türkiye arasında imzalanan GKA'dan övgüyle bahsedilmiş, fakat anlaşma henüz tam olarak uygulanmaya başlanmadığı için bu başlıkla ilgili değerlendirme yapılamamış, değerlendirilen alanlar yeterli bulunmamıştır. Raporun sonuç kısmında, Türkiye'nin önemli alanlarda ilerleme kaydettiği fakat üstlenilmesi gereken çok sayıda yükümlülüğün halen karşılan(a)madığı belirtilmiştir.[107] Görüldüğü gibi AB, GKA'nın bir an önce yürürlüğe girmesi için acele ederken, vize muafiyeti konusunda olabilecek tüm detayları ele alıp, tam üyelik müzakerelerinde izlemiş olduğu yönteme benzer şekilde süreci sulandırmaya yönelik bir politika takip etmektedir.

Sonuç

Suriye krizine kadar, geri kalmış ülkelerden Türkiye'ye yönelik düşük düzeyli düzensiz göçmen akımı mevcuttu fakat yıllık giriş rakamları çok yüksek olmadığı için bu yük kolaylıkla hoş görülebiliyordu. Oysa Suriye krizi tüm dengeleri değiştirmiştir. Suriye'de devam etmekte olan savaşa farklı aktörler uzlaşmaz beklenti ve çıkarlarla müdâhil olmuşlardır. Bu nedenle savaşın ne kadar süreceği ve savaş sonrasında Suriye'nin bir bütün olarak kalmayı başarıp başaramayacağı belirsizdir. Belirtilen durumun doğal bir sonucu olarak Suriyeli mültecilerin yakın gelecekte ülkelerine geri dönmeleri beklenmemektedir. Nitekim bazı mülteciler Türkiye'den ayrılmak istemezken bazıları Avrupa ülkelerine, özellikle Almanya'ya ulaşmayı hedeflemektedir. Bunların büyük kısmı bir daha Suriye'de yaşamak arzusunda değildir. Suriye'deki iç savaşın başlangıcından 2015 yılına kadar geçen dört yıllık sürede Türkiye'nin mültecilere tahsis etmiş olduğu bütçe yaklaşık 20 milyar Türk Lirası gibi oldukça yüksek bir rakamdır. Mevcut şartlar altında Suriyeli mültecilerden kaynaklanan mali ve sosyal yükün kaldırılması sürdürülebilir bir durum değildir.

---

[104] Türkiye 2013 İlerleme Raporu, Avrupa Komisyonu, Brüksel, 16 Ekim 2013. s. 66.
[105]Europeann Commission, Report from the Commission to the European Parliament and the Council, Brussels, 20.10.2014.
[106]Aynı yerde.
[107]Aynı yerde.

Suriye başta olmak üzere Ortadoğu'da, fosil yakıt kaynaklarını varlığı ile alakalı bir kriz yaşanmaktadır ve AB, sınır güvenliğini önceleyen politikalarını revize ederek insan hayatını ve güvenliğini öne alan politikalara yönelmelidir. Özellikle Suriyeli mülteciler konusunda Türkiye'nin üzerindeki baskı ve yük paylaşılmalıdır. Türk halkının ekseriyeti mültecilerin ülkelerine geri gönderilmesini istemektedir. Çünkü Türkiye'de resmi olarak iki milyonu aşkın mülteci vardır, bunların ortalama dörtte biri kamplarda yaşarken büyük kısmı kontrolsüz bir şekilde tüm Türkiye'ye dağılmış durumdadır. Mülteci sayısı ile neden olunan demografik, ekonomik ve kültürel etki arasında doğru orantı vardır. Nitekim mülteci sayısı artıkça olumsuz etki oranı ve toplumsal hoşnutsuzluğun da artacağı aşikâr bir vakıadır. Suriyeli mültecilerin, durdurulduğu sınırdaş devlette ortaya çıkacak sorunlara sürdürülebilir çözümler bulunamazsa AB ülkeleri sayıları hızla artmış ve iç enerjisi birikmiş büyük bir mülteci dalgası ile karşı karşıya gelebileceklerdir.

Son yıllardaki ekonomik ve demokratik reformların etkisiyle AB'ye sığınma talebinde bulunan ya da yasadışı yollarla AB'ye geçen Türk vatandaşlarının sayısı hızla azalmaktadır. Bu durum AB için vize muafiyetini teşvik edici bir gelişme olmalıdır. Fakat asıl sorun üçüncü ülke vatandaşlarıdır. AB'ye geçişleri zorlaştırılan mülteciler için Türkiye bir depo ülkesi haline gelmiştir ve AB, bu sorunu Türk vatandaşlarına vize muafiyeti tanımamak için bir bahane olarak kullanma eğilimindedir.

Türk vatandaşlarının ödemek zorunda kaldığı yıllık ortalama 40 milyon Avro tutarındaki vize ücretleri ile AB ülkeleri Schengen uygulamalarından hem gelir elde etmekte hem de seçme, eleme yoluyla verilen vizelerle yasal yollarla AB'ye yerleşme niyetinde olan üçüncü ülke vatandaşları birlik sınırlarından içeri sokulmamaktadır. Oysa istikrarsızlık, iç savaş ve ekonomik sıkıntıların bir türlü engellenemediği yakın çevrede yasadışı, düzensiz girişlerin engellenmesi bu kadar kolay olmayacaktır.

AB vatandaşları Türkiye'ye girişte herhangi bir sorun yaşamamakta ve vizelerini geçerli dönüş biletlerine sahip olmaları halinde herhangi bir ek belgelendirme yapmak zorunda olmadan girdikleri sınır kapısında alabilmektedirler. Buna karşın umuma mahsus pasaport hamili Türk vatandaşlarının Schengen vizesi alması için çok sayıda evrak sunması, yüksek miktarda vize ücreti ödemesi ve geri döneceğini garanti etmesi gerekmektedir. Bu uygulama AB'ye tam üyelik için müzakereler yürüten Türkiye açısından kabul edilebilir bir durum değildir. Belirtilen nedenle AB ülkeleri bağlayıcı ABAD kararlarını da dikkate alarak Türk vatandaşlarından vize istemekten vazgeçmeli, ya da GKA 2017 yılı Eylül ayında tam anlamıyla uygulamaya başlandığında vize muafiyeti tanınmazsa, Türkiye altı ay önceden bildirim yaparak, muafiyet taahhüdü AB Komisyonu tarafından sulandırılan GKA'yı iptal etmelidir.

GKA'nın temel amacı düzensiz göçmenleri Türkiye sınırında durdurmak veya kaynak ülkeye dönmelerini sağlamak ya da Türkiye'de ikamete mecbur bırakmaktır. Zikredilen düzensiz göçmenlerin başında Suriyeliler gelmektedir. Bu politika Türkiye'nin imkânlarının ve kabiliyetlerinin karşılayabileceği kapasitenin çok ötesindedir. Çünkü geri kabul Türkiye'ye ağır bir mali, ekonomik ve demografik bir yük getirecektir. Böylece Türkiye, mülteciler bakımından AB'nin doğu sınırlarının bekçiliğini yapan tampon bölgesi konumuna düşecektir. GKA müzakerelerinde AB Komisyonu oldukça başarılı ve beklentilerinin üzerinde bir müzakere yürütmüş, kendisi açısından önemli kazanımlar elde etmiştir. Türkiye ise ileriye yönelik koşullu taahhütlerle yetinmek zorunda kalmış, gerçekleşeceği müphem vize muafiyetine karşılık büyük bir bedel ödemeye mecbur bırakılmıştır. Suriyeli mültecilerin neden olduğu kriz bu durumun açık örneğidir.

Anlaşmanın karşılıklı olarak altı ay içinde feshi mümkündür. Anlaşma ile önce Türk vatandaşları üç yıl sonra da Türkiye sınırlarından geçen mülteciler geri kabul

edilecektir. Bu durum üç yıl gibi kısa bir süre sonra büyük bir ekonomik ve demografik yük anlamına gelmektedir. Mevcut şartlar altında mültecilerin kendi ülkelerine gönderilmesi mümkün değildir. Türkiye GKA'dan önce üçüncü ülkelerle geri kabul anlaşmaları yapmalıydı ve vizeler tamamen kalkmadan AB ile GKA imzalamamalıydı. Ayrıca Türkiye, diğer geçiş ülkelerinden farklı olarak üyelik müzakerelerinde bulunan bir aday ülkedir ve GKA gibi bir özveri karşılığında AB üyeliğinin garanti edilmesi gerekirdi. Sonuç olarak, AB son yılların en büyük mülteci krizini en az maliyetle çözerek Suriyeli mültecilerin sorumluluğunu Türkiye'ye yüklemeye çalışmaktadır. AB'nin ben merkezli olduğu kadar gayri insani sonuçlara neden olan bu politikası Türkiye tarafından kabul edilmemelidir. Aksi durum insan kaçakçılarına yeni fırsatlar sağlayarak Akdeniz ve Adalar Denizi'nde daha fazla Suriyeli mültecinin boğulmasına, Türkiye içinde ise ekonomik ve kültürel sorunların ortaya çıkmasına neden olacaktır.

KAYNAKÇA

Resmi Belgeler

Ayın Tarihi, Aralık 2013.
European Commission, "Statement by Cecilia Malmström on theRatification of the EU-Turkey Readmission Agreement by the Turkish Parliament", Brussels, 26 June 2014
European Commission, COM(2012) 239 final, Brussels, 22.06.2012.
European Commission, Commission Staff Working Document, Brussels, 23/020/2011
European Commission, Report from the Commission to the European Parliament and the Council, Brussels, 20/10/2014.
Official Journal of the European Union, C. 57, 07 May 2014.
Official Journal of European Union, 29 March 2012.
Official Journal of the European Union, 06 September 2014. L267/1.
Population Council Report, "The European Pact on Immigration on the Control of Illegal Immigration", *Population and Development Review*, C. 34, No. 4, Aralık 2008.
Road map Towards A Visa-Free Regime With Turkey.
TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014. 1. Oturum.
TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 2. Oturum.
TBMM Tutanakları, 19 Haziran 2014, 3. Oturum
TBMM Tutanakları, 25 Haziran 2014, 4. Oturum.
TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü [Kitapçığı], 2014.
TC Resmi Gazete, S. 28615, 11 Nisan 2013.
TC Resmi Gazete, S. 29044, 28 Haziran 2014.
Türkiye 2013 İlerleme Raporu, *Avrupa Komisyonu,* Brüksel, 16 Ekim 2013.
Türkiye 2014 İlerleme Raporu, *Avrupa Komisyonu,* Brüksel, 08 Ekim 2014.
Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları, AB Bakanlığı Yayını, Ankara, 2014.
World Development Indicators 2015, World Bank, International Bank for Reconstruction and Development, Washington, 2015.

Telif Eserler

Aksar, Yusuf, *Devletler Hukuku-II,* 2. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013.
Aktan, Sertaç, "Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler AB'nin de Gündeminde", http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/11/141117_suriyeli_calisma_izni_ab (08.06.2015).
Alexander, Bürgin, "European Commission's Agency Meets Ankara's Agenda: Why Turkey is Ready for a Readmission Agreement", *Journal of European Public Policy,* 26 Eylül 2011.
Barbé, Esther ve Johansson-Nogués, Elisabeth, "The EU as a Modest 'Force for Good': The European Neighbourhood Policy", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs* 1944-), C. 84, No. 1, (Ocak 2008).
Biehl, Kristen Sarah, "Migration, Urban Space and Diversity: A Case from Istanbul", *Insight Turkey*, SETA Foundation for Political, Economic and Social Research, Fall 2014.
Booker, Christopher ve North, Richard, *The Great Deception, The Secret History of EU,* Continum, London, 2004.
Boswell, Christina, "The 'External Dimension' of EU Immigration and Asylum Policy", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-),* C. 79, No. 3 (Mayıs 2003).
Bozkurt, Enver vd*., Avrupa Birliği Hukuku*, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

Cerrahoğlu, Nilgün, "Dünya Liderliğinden AB Sınır Bekçiliğine", *Cumhuriyet*, 6 Ekim 2015.
Coleman, David, "Europe's Demographic Future: Determinants, Dimensions, and Challenges", *Population and Development Review*, C. 32, The Political Economy of Global Population Change, 1950-2050 (2006).
Düvell, Franck, "Turkey's Transition to an Immigration Country: A Paradigm Shift", *Insight Turkey*, SETA Foundation for Political, Economic and Social Research, Fall 2014
Edwards, Adrian, *Denied Entry and Pushedback: Syrian Refugies Traying to Reach the EU*, 15 Kasım 2013.
Erdoğan, M. Murat, "Perceptions of Syrians in Turkey", *Insight Turkey*, SETA Foundation for Political, Economic and Social Research, Fall 2014.
Feldman, Greg, " Europe's Border Control with a Humanitarian Face", *Middle East Report, No. 261, ILLICIT CROSSINGS* (Kış 2011).
Geddes, Andrew, "Getting the Best of Both Worlds? Britain, the EU and Migration Policy", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, C. 81, No. 4, (Temmuz 2005).
Hiller, Tim, *Source Book on Public International Law*, C. I, Gavendish Publishing Limited, London, 1998.
Huntoon, Laura, "Immigration to Spain: Implications for a Unified Europe Union Immigration Policy" *International Migration Review*, C. 32, No. 2, Yaz, 1998.
Kalaitzidis, Akis ve Streich, Gregory W.,*US Foreign Policy*, Greenwood, USA, 2011.
Kausch, Kristina ve Youngs, Richard, " The End of the 'Euro-Mediterranean Vision'", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, C. 85, No. 5, Eylül, 2009.
Kirişçi, Kemal, "Will the Readmission Agreement Bringthe EU Turkey Together or Pull Them Apart", *Center for European Policy Studies*, 4 February 2014.
_____,*Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınavı,* Çev. Sema Karaca, USAK &Brookings Enstitüsü, Haziran, 2014.
Lipsmeyer, Christine S. ve Zhu, Ling, "Immigration, Globalization, and Unemployment Benefits in Developed EU States", *American Journal of Political Science*, C. 55, No. 3 Temmuz, 2011.
Loescher, Gil ve Milner, James, "The Missing Link: The Need for Comprehensive Engagement in Regions of Refugee Origin", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, C. 79, No. 3 Mayıs, 2003.
Malhotra, Neil vd., "Economic Explanations for Opposition to Immigration: Distinguishing Between Prevalence and Conditional Impact", *American Journal of Political Science*, C. 57, No. 2, Nisan, 2013.
Meyers, Eytan, "Theories of International Immigration Policy-A Comperative Analysis", *International Migration Review*, C. 34, No. 4, Kış, 2000.
Özkan, Işıl, "AB Türk Vatandaşlarına Vize Muafiyeti Sağlayacak mı?", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 2014.
Özkan, Yusuf, "Türkler de Geri Yollanacak", *Cumhuriyet*, 21 Aralık 2013.
Petkova, Lenka, "EU's Read mission Agreement and Visa Liberalization Talks with Turkey: Backingup Turkey's Protracted way to the EU", *Gobal Political Trends Center*, August 2012.
Phuong, Catherine, "Enlarging 'Fortress Europe': EU Accession, Asylmum, and Immigration in Candidate Countries", *The International and Comparative Law Quarterly*, C. 52, No. 3, Temmuz, 2003.

Serkan, Demirtaş, "Sınır Sorunları Lahey'e", *Cumhuriyet,* 12 Aralık 1999.
Ülker, Kadim, "Serbest Dolaşım Havucuyla Geri Kabul Anlaşması", *Cumhuriyet,* 30 Mart 2014.

Gazeteler

Cumhuriyet, "AB'den Vize İçin Olumsuz Sinyal", 28 Şubat 2014.
Cumhuriyet, "Adaylığın Perde Arkası", 12 Aralık 1999.
Cumhuriyet, "Mülteci Akını Durdurulsun", 3 Haziran 2015.
Cumhuriyet, "Schengen Vizesine Son Dört Yılda 140 Milyon Avro Ödendi", 29 Mayıs 2014.
Cumhuriyet, "Schengen'in Faturası 48.8 Milyon Avro", 26 Haziran 2015.
Cumhuriyet, "Merkel Vazgeçmiyor: 'AB Üyesi Olamazsınız'", 9 Ekim 2015.
Habertürk, "Bakan'dan AB'ye Vize Resti", 22 Mayıs 2015.
Hürriyet, "Mülteci Tablosu Böyle Süremez", 6 Ekim 2015.
Milliyet, "Davutoğlu 'Külfet AB ile Paylaşılacak", 16 Aralık 2013.
Milliyet, "Egemen Bağış: 'Sınır Güvenliği için Yeni Bir Birim Kuracağız", 14 Aralık 2013.
Washington Post, Newsweek Interactive, LLC. Foreign Policy, Front Matter, Eylül-Ekim 2008.

İnternet Siteleri

http://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.PP.CD (10.06.2015).
http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20131216_01_en.htm (26.06.2015).
http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf (26.06.2015).
Road map Towards A Visa-Free Regime With Turkey, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/2013/20131216_01_en.htm (26.06.2015).
http://ec.europa.eu/index_en.htm (22.06.2015).
http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=953&langId=en&intPageId=1223 (14.06.2015).
http://eurelex.europa.eu/search.html?qid=1434487407681&text=turkey&scope=EURLEX&type=quick&lang=enatifies-readmission-agreement (20.06.2015).
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0239:FIN:EN:PDF (25.09.2015).
http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1259_en.htm (08.10.2015).
http://goc.gov.tr/icerik6/turkiye-ve-goc_363_382_1445_icerik (08.10.2015).
http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=45449 (20.05.2015).
http://www.abhaber.com (24.06.2015).
http://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/european-commission-eu-turkey-readmission-agreement-signed (21.06.2015).
http://www.brookings.edu/research/opinions/2014/02/04-readmission-agreement-eu-turkey-kirisci (24.06.2015).
http://www.byegm.gov.tr/turkce/ayin-tarihi (26.06.2015).
http://www.byegm.gov.tr/turkce/haber/ab-yasa-disi-gocmenleri-geri-gonderecek/3421 (26.06.2015).
http://www.cumhuriyetarsivi.com/monitor/index.xhtml (09.10.2015)
http://www.euturkey.org.tr/abportal/defaultcontent.asp (13.05.2015).
http://www.haberturk.com/ekonomi/is-yasam/haber/1081391-bakan-bozkirdan-abye-vize-resti (18.06.2015).

http://www.mfa.gov.tr/turkey-and-the-european-union-have-launched-a-dialogue-on-visa-liberalisation-and-signed-the-readmission-agreement.en.mfa (14.06.2015).
http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/201304112.htm/20130411.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm (20.06.2015).
http://www.resmiistatistik.gov.tr/?q=tr/content/213-uluslararasi-g%C3%B6%C3%A7-istatistikleri (26.06.2015).
http://www.schengenvizesi.com/schengen-vizesi-icin-gerekli-evraklar.htm (08.06.2015).
http://www.tandfonline.com/loi/rjpp20 (22.06.2015).
http://www.unhcr.org.tr/?page=12 (09.10.2015).
https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_7-9.pdf (18.11.2015).
http://www.goc.gov.tr/icerik3/sartli-multeci_409_546_550 (18.11.2015).